

ספר

גדר עזרם

בו יבואר ענין הגדר שגדרה התורה לבנות ישראל נשואות להיות שערותיהן מכוסות ונהגו איזה נשים כהיום קלות ראש בענין הזה בפרט, ובפרצת גדר הצניעות בכלל, וכל זה גורם לכמה תקלות גדולות, והכל הוא מצד מיעוט הידיעה על כן באנו כהיום להראות לפני הכל את גודל העון והעונש שיש עבור זה. וגודל השכר שיש להנזהרים בזה אולי עי"ז יתוקן קצת פרצת הגדר, ונזכה לגדור פרצת ירושלים במהרה בימינו אמן.

ממרוך רבן של ישראל

בעל החפץ חיים זצ"ל

גם מבואר בו מצות חינוך אב לבנים
בכמה ענינים נחוצים הנוגעים לדת התורה

בהוספת קונטרס על

קדושת בית הכנסת

וגודל החיוב לעשות מחיצה כשירה בבית הכנסת

הקדמת המוציא לאור

הנה בס"ד זכינו להוציא לאור הקונטרס הקדוש "גדר עולם" מאת מרן החפץ חיים זצ"ל עם קונטרס על קדושת בית הכנסת ועל מחיצה בבית הכנסת דהיינו גודל החיוב לעשות מחיצה גבוה למעלה מגוף האשה שתהא אי אפשר לאנשים לראות בשום אופן איזה חלק מגוף האשה ואם כן צריך לעשות המחיצה בגובה כזו שאי אפשר לראות הפנים של נשים נמי. ועיין בקונטרס גדר עולם עמוד כג, גודל החיוב למחות בענין עון פריצות שנעשית בפרהסיא וז"ל בתו"ד "ויאמנם גדול זכות המוכיח המונע בזה כשנעשה איסור חמור בפרהסיא ולא נמצא אף אחד שימחה בדבר יש חרון אף ר"ל על כולם מחמת שעוברים על רצון המלך בפרהסיא ואין איש שם על לב לחוס על כבודו של מלך ולקנא את קנאתו והחס לכבודו וכו'", עיי"ש היטב.

הנה כוונתנו במה שהעתקנו בסוף בענין מחיצה בבית הכנסת היא להראות לכל שיטות הרבה גדולי ישראל בענין זה ואין כוונתנו לפרסם פסק שלנו בענין זה אלא דוקא לפרסם הפסק של גדולי ישראל והננו נותן שבח והודאה למנהל המכון "משנת אהרן" שנתן לנו רשות להדפיס דברי מרן הגר"א קטלר זצ"ל בענין זה שנדפס בספרו "משנת אהרן", והוספנו הגהות על דבריו הקדושים.

ובזכות קדושת בית הכנסת ומדת הצניעות נזכה כולנו לביאת המשיח במהרה בימינו.

המוציא לאור

הקונטרס אפשר להשיג אצל המו"ל:

718-462-6894

Phototypeset and Printed by

STAR COMPOSITION SERVICES, INC.

118 East 28th Street, Suite 306 / New York, NY 10001 / (212) 684-4001

לוח המפתח

6	יבואר בו גודל האיסור לאשה לילך בפרוע ראש לשוק.....	פרק ראשון
7	יבואר בו דין דשער באשה ערוה ואסור לומר שום דבר קדושה נגדה.....	פרק שני
8	בו יבואר כמה וכמה איסורין היא מכנסת לעצמה ע"י מנהגה הרע הזה וכמה תצטרך לבסוף לסבול עבור זה.....	פרק שלישי
10	בו יבואר פיתוי היצר שיש בענין זה.....	פרק רביעי
11	בו יבואר עוד פיתוי היצר שיש בענין זה.....	פרק חמישי
13	בו יבואר גודל החיוב להבעל להוכיח לאשתו בזה.....	פרק ששי
17	בו יבואר גודל מדת הצניעות ושכרה עבור זה בעוה"ז ובעוה"ב ולהיפך ח"ו בהולכת בדרכי הפריצות.....	פרק שביעי
19	בו יבואר מצות חינוך אב לבנים בכמה ענינים נחוצים הנוגעים לדת התורה. (ויש שם הג"ה מהמוציא לאור, לעורר שמשמעות לשון המחבר שבאחותו אסור לקרות פחות מי"א נמי ע"ש).....	פרק שמיני
21	.....	חתימת הספר
26	מכתב גלוי ממרן בעל חפץ חיים זצ"ל.....	

הסכמה

הן הביא לפני כבוד הרב מהר"י נ"י מפה איזה עלים לתרופה מספר "גדר עולם" הנעשה לתועלת המון בני"י וראיתי כי שמו נאה לו כי בלקחו ומוסרו הטוב הוא גודר פרצתו של עולם אשר בעוה"ר רבה המכשלה בעתים הללו ע"י הני נשי שמשכו ידיהן מן הצניעות ואחזו בדרך הפריצות, וכבר עברו ושנו בזה עד שיש שנעשה להם הדבר כהיתר גמור ולא יעלו כלל על לבן גודל האיסור והפרצה בדת הישראל הנצמח מזה, כן יש עוד בסוף הספר כמה וכמה הלכות מהי נדה הנחוצים ודרושים לדעת לכל איש ואשה והן הן מגופי ההלכות הנמסרים לאיש ואשה וכלולים בקיצור נמרץ והעתיקים בלשון אשכנזית המדובר בינינו למען יבינו אנשים ונשים וטף, ואחרי רואי כי דבר טוב וגדול עשה הרב המחבר בספרו גדר עולם ותקן תקנה משום צנועות ומשום פרוצות וע"כ אמינא לפעלא טבא יישר חילו ויהי הי עמו לבצע אשר עם לבבו לזכות הרבים וזכות הרבים יהי תלוי בו להיות דברי מוסרו נשמעין ומתקבלין על הלב ומהראוי לכל איש ישראל שימצא ספר הזה בתוך ביתו ויהי תמיד נגד עיניו נגד עיני בני ביתו למען להאחזו בדרך הצניעות ובזכות זה יגדור הי פרצותיהן של ישראל ובשכר נשים צדקניות נזכה לביאת הגואל בב"א.

המדבר לכבוד התורה הבאה"ח יום ג' ד' מרחשוון תר"ן
לפ"ק ווארשא

שמואל זנוויל קלעפפיש

מו"צ דפה ק"ק הני"ל.

הקדמה

הנה כאשר נתבונן בדברי חז"ל נמצא שמדת הצניעות היא מדה גדולה מאד וזוכה עבור זה להוליד בנים ת"ח כדאמרינן בגמרא (יומא דף מ"ז) תנו רבנן שבעה בנים היו לה וכולן שמשו בכהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך אמרה להן מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי, ולהיפך מדת החציפות גורמת להוליד בנים עזי פנים ח"ו. ובעו"ה נתפרץ כהיום מדת הצניעות מאד וביותר בענין גילוי שער ראש האשה הנשואה שנעשה כהפקר לאיזה נשים שהולכות בפרהסיא לעיני הכל בשערותיהן המגולות - וגם על גילוי זרועותיהן אינן מקפידות - ומזה יוצאים עוד כמה קלקולים גדולים לכמה מאות ואלפים ברכות ושאר דברי קדושה שנאמרות בבתי ישראל בכל יום ואי אפשר ליהרר שלא יהא נגד האשה וכבר אחז"ל (ברכות כ"ד) דטפח באשה במקום שצריך להיות מכוסה הוא בכלל ערוה, וכן שער באשה ערוה ואסור לאמר שום דברי קדושה נגדה. והנה ידוע שכל הברכות או שארי דברי תורה בזמן שהם נאמרים כהוגן הם מביאים ברכה וקדושה לישראל כמו שכתוב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך [ופסוק זה בפשוטו קאי על כל דברי תורה ועל כל המקומות, ולא דוקא בזמן המקדש וכדמוכח בברכות דף ו' ע"א בגמרא ע"ש] וגם הם שמירה לישראל מכל צרה ופגע כמו שכתוב כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך גוי והיה מחנך קדוש וגוי, אבל בזמן שהם נאמרות נגד ערוה ח"ו כבר כתיב ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. נמצא כל ענינים כאלו גורמים לישראל להיות נתונים בהסתר פנים ח"ו. וגם איתא בזוה"ק פרשת נשא שדבר זה גורם לשרות סטרא אחרא בביתא וגורם מסכנותא לביתא. על כן נדב לבי בעז"ה לאסוף את כל מאמרי חז"ל השייכים לענין זה ולהראות לפני הכל את גודל העון והעונש שיש בזה וגודל המעלה להאשה הצנועה בדרכיה שע"ז היא זוכה לבנים יראי השם וחשובים שבדור, אולי על ידי זה יראו ויקחו מוסר ויתוקן קצת הפרצה הגדולה הזאת ובזכות זה נזכה לראות בבנין ירושלים גדרה ועניניה בבי"א.

ספר גדר עולם

הנה מבואר בדברי חכמינו ז"ל גודל האיסור של האשה שיוצאה בשוק וראשה פרוע [דהיינו ששערותיה מגולות בלי כיסוי מה שנשי העם אשר אנחנו יושבים בקרבו ג"כ נזהרות מזה - מצד הצניעות, כידוע] עד שאמרו ע"ז שהוא איסור מדאורייתא, ואפילו היתה מכוסה שערותיה במקצת אבל לא כדין (כגון שיש קלטה על ראשה וכדלקמן) ג"כ יש איסור ויכול לגרשה עבור זה בלי כתובה, ובעו"ה נעשה הדבר הזה כהפקר בעיני הרבה נשים ואנשים, וגם על גילוי זרועותיהן אינן מקפידות, לכן אמרתי להעתיק לפני כל מגמרא ופוסקים את גודל האיסור שיש בזה וגם כמה קלקולים אחרים שיוצאים ממילא ע"ז אולי יראו ויקחו מוסר.

פרק ראשון

**יבואר בו גודל האיסור מדינא לאשה לילך
בפריעת ראש לשוק**

ראשון לכל דבר זה הוא משנה מפורשת (כתובות דף ע"ב) ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית וקחשיב שם במשנה דברים שעוברת בזה על דת משה (היינו מה שהוא מן התורה) כגון שמאכילתו איזה איסור או שהיא משמשתו כשהיא נדה וכה"ג ואיזה עוברת על דת יהודית (היינו מה שהנהיגו מעולם האומה הישראלית וקבלו על עצמן ליזהר בזה משום צניעות ודבר זה וכיוצא בזה הוא בכלל מה שאמר הכתוב אל תטוש תורת אמך) יוצאה בשוק

וראשה פרוע ומסיק שם בגמרא דאיירי המשנה אפילו במלבשת גלתה על ראשה (הוא כלי שלובשין במדינת בבל על ראשן ויש בהן חלל מלמעלה ונותנין שם הנשים הכלי טויה שלהן) אפי"ה אסור כיון דאינה לובשת מלמעלה רדיד כדרך הנשים דאם היו שערותיה מגולות ממש עוברות בזה על דת משה דהא יש בזה איסור מדאורייתא מדכתיב באשה סוטה ופרע את ראש האשה ותנא דבי ר' ישמעאל מכאן אזהרה לבנות ישראל שלא תצאנה בפריעת ראש דהיינו מדכתב קרא שהיה הכהן מסיר המטפחת מעל שערות ראשה כדי לנוולה לעיני הכל מכלל דשארי בנות ישראל נזהרות לילך באופן זה, והעתיק דבר זה הרב אלפס והרא"ש בהלכותיו, וכן כתב הרמב"ם (בפכ"ד מהלכות אישות) וז"ל מי שזנתה תחת בעלה אין לה כתובה לא עיקר ולא תוספת ולא המזנה בלבד אלא אף העוברת על דת משה או על דת יהודית, ואלו הן הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת משה יוצאה בשוק ושער ראשה גלוי או שנודרת או שנשבעת ואינה מקיימת או ששמשה מטתה והיא נדה או שאינה קוצה לה חלתה או שהאכילה את בעלה דברים אסורים עיי"ש עוד, ואלו הן הדברים שאם עשתה אחת מהן עברה על דת יהודית יוצאה לשוק או למבוי מפולש וראשה פרוע ואין לה רדיד כדרך הנשים אע"פ ששערה מכוסה במטפחת או שהיתה משחקת עם בחורים ועיי"ש עוד דברים (כ"ז לקטתי מלשונו ממש בקצרה) וכן כתב בטור אבן העזר סימן קט"ז וכן בשו"ע אבן העזר סימן קט"ז ס"ד העתיק לשון הרמב"ם הנ"ל להלכה, וכן כל הפוסקים ראשונים ואחרונים כולם העתיקו דבר זה לדינא דאם האשה יוצאת לשוק ושערותיה מגולין היא עוברת בזה על איסור דאורייתא:

פרק שני

**בו יבואר דין דשער באשה ערוה
ואסור לומר שום דבר קדושה נגדה**

דע עוד דמלבד איסור פרוע ראש יש עוד ענין אחר שמחמת זה צריכה להיות שערה מכוסה אפילו בביתה באיזה כיסוי או בפאה

נכרית (הוא מה שקורין פארוק) דאלייה אסור אפילו לבעלה לומר שום דבר קדושה נגדה, דהשער הוא בכלל ערוה כמו שאמרו חז"ל (בברכות כ"ד) שער באשה ערוה שנאמר וכו' עייש וכן פסק האלפס והרמב"ם והרא"ש והטור והשו"ע וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים. וזה לשון השו"ע אורח חיים בסימן ע"ה ס"ב שער של אשה שדרכה לכסותו אסור לקרות כנגדו אפילו אשתו ואפילו אם נתגלה רק קצת מהן [כן כתב בספר שולחן שלמה והוא פשוט, ומה שכתוב בשו"ע דשערות של נשים שרגילין לצאת מחוץ לצמחן מותר לקרות כנגדן, כתב בתשובת חתם סופר סימן ל"ז דהיינו שמלבד כובע שעל ראשה יש לה צמת והוא בגד המצמצם השער שלא יצא לחוץ ואותו מעט שאי אפשר לצמצם ויוצא מהצמת ע"ז מקיל השו"ע, ועיין מה שכתבנו לקמן פ"ח בשם הזוה"ק]. ואפילו אם דרך אשה זו וחברותיה באותו מקום לילך בגילוי שעה בשוק כדרך הפרוצות אסור לקרות כנגדה וכמו אם היו זרועותיה ושוקה מגולין דאסור בכל גוונא לקרות כנגדן וכמו שכתב בספר תפארת שמואל ואליהו רבא וחיי אדם [והטעם בזה כיון שצריכות לכסות השערות מצד הדין ויש בזה איסור תורה וכנ"ל בפרק ראשון וגם כל בנות ישראל המחזיקות בדת משה נזהרות בזה מימות אבותינו מעולם ועד עתה בכלל ערוה היא ואסור לקרות כנגדן ולא בא השו"ע רק למעט בתולות שדרכן לילך בפריעות ראש].

פרק שלישי

בו יבואר כמה וכמה איסורין היא מכנסת לעצמה

על ידי מנהגה הרע הזה.

וכמה תצטרך לבסוף לסבול עונשים עבור זה

הנה ידוע הוא מה שהובא בדברי חכמינו ז"ל החילוק הגדול שיש בין העושה איזה איסור פ"א מפני שנתגבר עליו היצר ובין מי שהופקר אצלו האיסור לגמרי ורבינו יונה בשערי תשובה (פרק...) האריך בזה הרבה וכתב שזה האיש שהופקר אצלו איזה עון לגמרי עם פושעים נמנה וגדול עונו מנשוא והוא נקרא בפי חכמינו ז"ל בשביל זה בשם מומר לדבר אחד עבור זה שפורק מעל עצמו עול מצוה אחת ממצות

ה' ועיז וכיוצא בזה נאמר ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם, שפירושו אשר לא יקבל על עצמו לקיים את כל דברי התורה מראש ועד סוף כי אם אמור יאמר העבד לרבו כל אשר תאמר אלי אעשה זולת בדבר אחד כבר שבר עול אדוניו מעליו והישר בעיניו יעשה. והנה מכלל זה ממילא נבין את גדולת העון של האשה שמרגלת עצמה בזה החטא לילך בשוק לעיני הבריות בשערותיה המגולות כי הלא מחלטת עצמה לעבירה הזו ואמרו חז"ל (במדרש שוחט טוב) כל המחליט עצמו לעבירה אין לו מחילה עולמית, וידוע הוא מה שאמר הכתוב הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה דהיינו בעת שהאדם מתחיל לעשות העון נדמה לו בעיניו שהוא איסור קטן מאד ומתיר לעצמו לעשות דבר זה אבל כשהוא כופלו וחוזר וכופלו נעשה לבסוף עב כעבות העגלה כי אפילו חוט משי כשכופלו הרבה מאד יכול לעשות חבל עב וכ"ש כשיכפול חבל עב באופן זה כמה הוא חזק וכמה הוא עצום, כן הוא בעינינו כי אפילו אם היה האיסור קטן היה נחשב לעון גדול ע"י כפילתו כמה פעמים וכ"ש בזה שהאיסור מצד עצמו הוא ג"כ גדול [שהוא איסור דאורייתא ונעשה בפרסום לפני כמה אנשים] כמה נכפלה רעתה ע"י כפילתה שכופלה את העון לאלפים בימי חייה, גם ידוע הוא מה שאמרו חכמינו ז"ל שמכל עבירה שהאדם עושה בעוה"ז נברא מלאך חבלה אחד הממונה אח"כ ליטול נקמתו ממנו עבור זה החטא והממונים האלו הם כולם המלויים לו לאדם בעת פטירתו כשהוא הולך לבית עולמו, א"כ כמה צריכה האשה שמורגלת בזה החטא להתאונן תמיד על הענין הנורא הזה בזכרה שמכל הליכה והליכה שיצאה לשוק לעיני הבריות בשערותיה המגולות תחת אשר חשבה להתיפות עצמה בזה נברא לה מלאך המשחית ליטול נקמתו ממנה א"כ כמה אלפים מלאכי חבלה מזמינים את עצמם וממתינים על עת פטירתה ללותה וליטול נקמתם ממנה ושם תצעק ותנהום אוי ואבוי על מעשיה הרעים ואין מי יועיל לה וכמו שאמר הכתוב (במשלי ה') ונהמת באחריתך בכלות בשרך ושארך, והיא בעצמה תתודה לבסוף על כל העונות שעשתה בעוה"ז כמו שאמרו חז"ל על הפסוק עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו גם ברכות יעטה מורה מלמד שהרשע מתודה כשם שהמצורע מתודה ואומר אני פלוני בן פלוני עברתי

עבירה פלונית במקום פלוני ביום פלוני בפני פלוני במעמד פלוני ופלוני וגם מצדיקים עליהם אז את דינם ואומרים לפניו רבשיע יפה דנת יפה זכית יפה חייבת יפה תקנת גיהנם לרשעים וגייע לצדיקים]והכונה שאז האדם רואה בעצמו גודל ההשחתה שפעל למעלה בעולמות העליונים ע"י מעשיו הרעים והגביר בזה מאד את כח הקליפות והחיצוניים ע"כ הוא מצדיק הדין על עצמו] וכן אמר הגמרא במסכת סוטה (דף ח' ע"ב) במדה שאדם מודד בה מודדין לו אבשלום חטא בשערו ונתלה בשערו וכ"י עיי"ש. ולפי זה בענינו שהחטא הוא מצד שערותיה המגולות לעיני הכל בוודאי כל אחד ואחד מהמשחיתים שנבראו מהשערות יענשוה אח"כ בשערותיה גופא בגיהנם, על כן יתבונן האדם בכל זה בעודו בחייו וילך בדרכי השי"ת וינצל מכל צרה:

פרק רביעי

בו יבואר פיתוי היצר שיש בענין זה

ואל יטעה אותה היצר שתנצל מן הדין מפני שהיתה צריכה להתקשט עצמה לעיני בעלה שלא תתגנה עליו כי באמת זוהי טעות דזהו שייך רק בביתה לבד ולא בשוק ועוד דגם בביתה היה לה עצה לילך באיזה כיסוי נאה או בפאה נכרית (פארוק) על ראשה ולא לגלות שערותיה. והנה כאשר נתבונן נמצא ששתי סיבות גורמות לזה העון לבוא, אחד מפני העצלות שמתעצלת לטרוח בכל יום ללבוש איזה כיסוי על שעה ועוד מפני פיתוי היצר שמסיתה ליפות את עצמה לפני בני אדם ולהתקשט בשערותיה ועל שתיהן היא עתידה ליתן דין וחשבון, ובאמת כמה צריך האדם לירא ולפחד כשיתבונן בעניניו שלבסוף כשיעלה למעלה לפני כסא כבודו יתברך ליתן דין וחשבון ויראה את הדר כבוד אלקינו איך שיש לו כמה אלפים רבבות כתות של מלאכי השרת שעומדים תמיד לפני כבודו יתברך וכמאמר הכתוב אלף אלפים ישמשונה ורבוא רבון קדמוהי יקומון וכולם זעים וחלים מפניו ועושים באימה רצון קונם כשיראה האדם כ"ז איך לא יבוש אז מעצמו אשר בשביל איזה עצלות או בשביל איזה הנאה קלה בעוה"ז ליפות את עצמו לפני בני אדם ולהתקשט לפנייהם אשר המה ג"כ גושי עפר כמותו עבר כמה פעמים על רצונו של המלך ה'

יתברך אשר הוא אלהי כל הצבאות האלו ובפרט כשישאלוהו ויאמרו לו טפה סרוחה איך לא יראה למרוד בבוראך עמוד בדין והכר מעשיך [כי כל אחד מפעולותיו שעשה בעוה"ז כולם באות ועומדות לפניו בעת הדין להעיד עליו כמו שאמרו חז"ל] ואם אין אתה יכול להשיב מי יכול להשיב עבורך כמה יכוסה אז כלמה פניו, והנה התנא אמר הסתכל בשלשה דברים וכו' ולאן אתה הולך למקום עפר וכו' ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וכו' מה שאמר הכל בלשון נוכח אתה הולך אתה עתיד ולא אמר בלשון נסתר יסתכל האדם בשלשה דברים מאין בא ולאן ילך ולפני מי הוא עתיד ליתן דין וכו' כי באמת אנו רואין בחוש שכל אדם יודע בבירור כשהוא הולך ללוות המת או לבית האבל שהאדם עתיד למות ואעפ"כ אין פועל זה בנפשו פעולה רבה ולפעמים אינו פועל כלל והכל מטעם שהוא מצייר רק שפלוני מת אבל התנא הורה לנו שהעיקר שהאדם יצייר בנפשו תמיד את מצבו העתידי שיוולד ממנו שהוא הוא אשר יעשה לבסוף רמה ותולעה והוא הוא אשר יצטרך ליתן דין וחשבון לפני מלך העולמים אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד ולזה אמר אתה הולך אתה עתיד וכשיתבונן האדם כל זה בעודו בחייו בוודאי שהשם יתברך ייטיב לו בזה ובבא:

פרק חמישי

בו יבואר עוד פיתוי היצר שיש בענין זה

גם אל יפתה היצר לאמר הלא לא יחידה אני בעיר בדבר זה כמו שיהיה שם עם שאר בנות ישראל נשי העיר היוצאות פרועות ראש לשוק כן יהיה עמדי. אמשול לך משל למה הדבר דומה לאחד שנתפס ונחשב בבית האסורים על איזו עלילה וימר לו שם ויהי לו שם יום לשנה ויבואו אליו אחיו ובית אביו לנחמו ויספרו לו כי זה מקרוב אירע דבר כזה במדינה אחרת לאדם אחר פלוני אלמוני וגם הוא נחשב באופן קשה כזה ממש, ויען ויאמר להם הכזה נחום הוא אלי, אבל הוא אלי, אלו הייתם מספרים לי שלבסוף ניצול אותו פלוני מזה העונש אפשר שהייתם מפיגים לי דאגותי במקצת עי"ז או עכ"פ אם הייתם מספרים לי שפלוני אלמוני נתפס ג"כ על ענין זה

והיום או מחר יהיה ג"כ נחבש עמי בחדרי אפשר שזה היה ג"כ קצת נחום אלי כאשר אראה שאינני יחיד בדבר הזה אבל עתה שהוא נחבש במדינה אחרת מה יוסיף לי שמחה מזה אם מכים וחובשים עוד אדם, וכן נמי ככה בעניננו ממש מה שמחה יגיע לו לאדם אם עוד אדם עובר עבירה וגם הוא נחבש באופן קשה כזה במקום אחר הלא מקום הגיהנם ידוע הוא שהוא גדול מאד, שכל העולם הוא אחד מכמה אלפים בגיהנם כמו שאמרו חז"ל בפסחים דף צ"ד ע"א עיי' שם ויש בידו לתפוס למאות ולאפים אנשים אשר כל אחד יהיה רחוק מחבירו כמה מאות פרסאות ולא יראה ולא ישמע מחבירו כלל וביותר שאש של גיהנם איננו כמו אש שלנו שהוא מאיר אלא שהוא אש של חשך (דהיינו שאין בו רק כח השורף ולא כח המאיר כלל) וכדאיתא במדרש שהחשך שהיה בתחלת בריאת העולם נשאר בגיהנם א"כ אין כל אחד רואה את חבירו ולא שומע ממנו כלל אלא כל אחד בוכה וצועק אוי ואבוי במקומו, כמה גדול הוא עונש הגיהנם שאמרו חז"ל שכמה מיני אש יש בגיהנם יש בה גחלים כהרים ויש בה גחלים כגבעות ויש בה גחלים כים המלח ויש בה כאבנים גדולות ויש בה נהרות של זפת ושל גפרית מושכין ורותחין, וכשנגזר דין ח"ו על הרשע לירד לגיהנם הוא מוריד דמעות כ"כ עד שנעשה מזה כמו מעין וכמו שאמרו חכמינו ז"ל על הפסוק עוברי בעמק הבכא מעין ישיתוהו כי הגיהנם נקרא עמק הבכא, וראה כי אפילו אדונינו דוד המלך ע"ה כשהיה נזכר מענין גיהנם היה מזדעזע מאד וכמו שאמר הכתוב סמר מפחדך בשרי וממשפטיך יראתי וידוע דפחד הוא מרמז על הגיהנם, ויבואר הכתוב עפ"י מה שכתב הגר"א ז"ל במשלי דכל זמן שהנפש איננה מטוהרה מעונש הגיהנם סובל גם בשר האדם והוא החומר יסורים בקבר וזהו כונת הכתוב סמר מפחדך בשרי היינו ע"י הפחד והוא הגיהנם גם הבשר מקבל יסורים כמו אם היו תוקעין אותו במסמרים, וממשפטיך יראתי היינו הנפש מתיראת מן המשפט אשר היא נותנת לפני כסא כבודו יתברך המקום יזכנו להיות מהשבים אליו באמת ויהיה הוא עמנו בעזרתנו ולא נירא רע וכמו שאמר הכתוב גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי:

פרק ששי

בו יבואר גודל החיוב להבעל להוכיח לאשתו בזה

הנה ידוע דהוכחה היא מי"ע דאורייתא כמו דכתיב הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא ואמרו חז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו, אי"כ לפי זה כמה גדול החיוב על הבעל למחות בעון זה ולהעריך לפניו את גודל האיסור שיש בהולכת בשוק פרועת ראש או בגילוי זרועותיה לבני אדם וגם שהיא מקלקלת בזה שאיננה מתנהגת בדרכי הצניעות להבנים הנולדים לו ממנה וכמו שנכתב לקמן בפרק ז' ואפילו אם הולכת פרועת ראש רק בביתה לבד ולא בשוק עכ"פ היא מקלקלת בזה לכל דבר קדושה שהוא אומר בעודו בחייו דהיינו כפי הרגל כל איש ואיש בביתו להתפלל ולברך המוציא וברכת המזון וכל הברכות ולקרות בתורה וקשה מאד ליהרר כשאשתו הולכת בביתה פרועת ראש שלא לאמר שום דברי קדושה נגדה, ואל יחשוב האדם בנפשו לאמר כבר אמרתי לה פעמים ושלוש ואיננה שומעת לי ומה לי לדבר עוד בענין זה, יתבונן האדם בעצמו האם היה מתנהג כן כשהיה רואה שאשתו מקלקלת כל עסקיו שהוא עושה בוודאי היה צועק מר עליה לאמר מה תעשי לבד שאין את מסייעת לי עוד תקלקלי כל מחיתי במה נחיה אני וכל אנשי ביתי האם נמות מפני שטותך והיה מתחכם בכל מיני עצה להעריך לפניו את גודל שטותה פעם בלשון רכה ופעם בלשון קשה עד שהיתה מתבוננת בעצמה להסיר אולתה מעליה כן בענינו צריך תמיד להוכיחה בענין זה ולהעריך לפניו את גודל הקלקולים היוצאים מזה שיהיה עי"ז מר באחרית גם לה גם לו שימצא עי"ז כמה מאות ואלפים תפלות וברכות שהיו שלא כהוגן עד שעיי"ז תתרצה היא בעצמה לילך בכיסוי (איזה בגד או פארוק) על שעה. ואמשול לך משל למה הדבר דומה, לסוחר אחד גדול שהיה דר בעיר מלוכה ומסחרו היה באבנים טובות ומרגליות ואשתו היתה נושאת ונותנת בתוך העסק הזה, והבעל היה דרכו ליסע תמיד למדינות רחוקות לקנותם ולשלחם פה לבית מסחרו. ויהי היום ויבואו שרי מלוכה לבית הסוחר הזה ויאמרו להאשה שמענו על בעלך כי הוא סוחר גדול והוא מבין באבנים טובות ומרגליות ועתה הגיע זמן

לכתור את מלכנו בכתר המלוכה ונצרך לנו אבנים טובות ויקרות האם יש כזה בבית מסחרך. ותען ותאמר אבנים כאלה שהן יקרות למאד וראויות רק להנתן בכתר המלך אין לי ורק אכתוב לבעלי שישתדל להשיגם למען כבוד מלכנו. ויענו ויאמרו לה דעי נא כי תשורה גדולה תשיג ע"ז מאת המלך אך הזהרי והזהרי שלא יהיו ח"ו אבנים מזויפות כי בעת הכתרת הכתר מתקבצין כמה וכמה מלכים שהם מבינים גדולים על אבנים כאלה והיה אם ימצא ח"ו שום זיוף בהן יהיה בזיון גדול להמלך ולנו המתעסקים בדבר הזה וגם לך יבולע ח"ו על ידי זה ע"כ הזהרי בדבר הזה. ותען ותאמר אין דרכי ודרך בעלי מעולם לסחור באבנים מזויפות ובפרט בדבר הנוגע לכתר מלכות, ותיכף כתבה לבעלה מכתב שיזרו עצמו לקנות אבנים יקרות למאד שתהיינה ראויות להנתן בכתר המלך ויראה להשגיח שלא יהיה שום זיוף בהן, והשיב הבעל אבנים יקרות כאלה יש לי ואני שולחם אליך אך ליתנם לכתר המלך הוא ענין נורא מאד ע"כ אף שאני דרשתי קצת אצל מבינים ואמרו שאינן מזויפות גם את בבואם לידך הזהרי מתחלה להתבונן בהם ולהראותם למבינים אם אין בהם זיוף ואח"כ למסרם לשרי המלוכה. ויהי כבוא המכתב עם האבנים היקרות לידה וראתה שכתבה בעלה שלפי דעתו אינן מזויפות מרוב חמדתה להרוחת הממון ותשוקת הכבוד שתוכל להתפאר לעיני הכל ולהתקשט לפניהם באותות הכבוד (ארדער) שיותן לה עבור זה מאת המלך לא חששה לצווי בעלה לחקור עוד אחר זה ותיכף גלתה לבית המלך כי נשלחו לה האבנים טובות ויבואו לביתה שרי המלוכה ויטלום וישלמו לה בכסף מלא ובתשורה גדולה לזה. ויהי בהגיע זמן הכתרת המלך ויתקבצו כמה מלכים ויתהלל המלך לפניהם כי נשלחו לו ממדינה רחוקה אבנים יקרות מאד עבור כתר, ויהי כראותם את האבנים הכירו שהם מזויפות ועי"ז היה המלך לבוז ותיכף שלחו אחר האשה וירעמו עליה בקול גדול לאמר עונש מות עליך כי הלא התרינו בך שתזהר שלא יהיה שום זיוף בהן כי דבר זה נוגע לכתר המלך ובזית בזה כבוד המלך. ותען ותאמר אין עלי כ"כ האשמה כי הלא אנכי כתבתי לבעלי והזהרתיו שלא יהיה שום זיוף בהן ומה פשעי בזה ויביאו גם את הבעל להמשפט ויאמרו לו אתה שלחת את האבנים האלה המזויפות אשר היו סיבה לבזות

את כבוד המלך וכתרו, ויאמר הן אבל לא היה כונתי ח"ו לבזות את כבוד המלך רק שהמוכרים רמוני וגם הלא אנכי כתבתי לאשתי שהיא תראה עוד להמבינים הגדולים מתחלה ולא למסרם תיכף לקבעם בכתר המלוכה, ויצעקו עליו לאמר בדבר הנוגע לכתר המלך היה לך בעצמך לחקור אח"ז היטב מתחלה ולא לסמוך על האשה דדעתה קלה עליה עייכ תחת הכבוד שהייתם מקבלים מאתנו אם הייתם הולכים בעסק זה באמונה עתה משנה קלון תירשו ויורידום שניהם לבית האסורים וייסרום שמה ביסורים קשים. ותען האשה בקול בכי ותאמר לבעלה אתה היית בעוכרי ואתה הוא המכני מכת רצח ולא השוטר הזה כי האם לא ידעת שהאבנים נקנות להיות קבועות בכתר המלך והיה לך ליזהר יפה שלא יהיה שום זיוף בהן ועייז היה טוב גם לי גם לך לעולם עיי העסק הזה אבל עתה ראה מה עשית במסחרך הבאת עלי כל ההכאות והיסורין הגדולים אוי לי ואוי לנפשי מה יהיה סוף ואחרית עיי יסורין כאלה. ויען הבעל בקול מר ויאמר אוי לך ואוי לנפשך שגרמת לך כל הצרות וגם לי כי הלא כתבתי לך מתחלה והתריתי בך שלקנות אבנים טובות לכתר מלוכה הוא ענין נורא מאד עייכ תראי לדרוש מתחלה היטב אם אין בהם שום זיוף ואח"כ למסרם למלכות והיה לך לקיים דברי אך חמדתך להתעשר עייז בהון רב ולילך במלבושי רקמה ולהתפאר לפני הכל גרם לך שנסתמו עיני שכלך ונפלת בבור שוחה וגם לי הפלת בהנהגתך אוי לנו ולנפשנו מה יהיה בסופנו. כן הדבר אחי כשהאדם מסגל תורה ומע"ט בעוה"ז נעשה מזה תקונים גדולים למעלה בעולמות העליונים כי עייז נבראו כתרים שמכתרין להשיי בזה [הג"ה ולבסוף כשהאדם בא לעוה"ב תחת הכבוד שנתן להשיי שממעשיו נבראו עטרות שמעטרין לו, אותן עטרות גופא נותן לו הקב"ה ומלבישין אותו בראשו וזהו שכתוב כי מכבדי אכבד וזהו כוונת חז"ל לע"ל צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה, ועטרותיהם דיקא שלא אמרו ועטרות בראשיהן וכעין זה היה מעולה וכדכתיב צאינה וראינה בנן ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו]. אך כ"ז אם נעשה המצוה כהלכה בכל פרטיה שנעשית בקדושה ובמקום קדושה וכדכתיב והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך לאפוקי אם

נעשית נגד הערוה כגון אם בשעה שקרא איזה ד"ת או שברך שום ברכה היה נגד שער אשה או זרועותיה או דדיה המגולין ולא חש לדברי חכמינו ז"ל שאסרו זה בודאי אין חל שום קדושה על הדבור ההוא ובמקום האור נעשה חשך ח"ו ואפילו אם רק איזה תיבות מהברכה היה נגד כל הנ"ל נחסר אור הקדושה במקום ההוא של הכתר המכונה נגד אלו התיבות וכדכתיב והיה מחניך קדוש ולא יראה וכו' ושב מאחריך ותמורתו נכנס חשך, וידוע שהקב"ה מתפאר בעמו ישראל לפני הפמליא של מעלה בעטרות שמעטרין לו תמיד בתורתם ובמצותם וכדכתיב ישראל אשר בך אתפאר והיה אם תמצאנה בהרות של חשך על איזה מהכתרים בזיון גדול הוא להשם הנכבד והנורא שימצא בכתי"י בהרות כאלה, והיה כשתעלינה אח"כ נפש האיש והאשה למעלה לתת דין וחשבון לפני ממ"ה הקב"ה ירעמו עליה המלאכים בקול גדול לומר משפט נורא של אש הגיהנם עליך כי לבד שלא נתת כבוד לממ"ה עבור החיים והמזון והבריאות שנתן לך תמיד עוד קלקלת את כתר המלך וחשכת את אורו ובזית את כבודו ע"י שערותיך או זרועותיך ודדיך שהיו מגולות תמיד אף בעת שברך בעלך איזה ברכה או למד שום דברי תורה ותען ותאמר בקול מר אין עלי כ"כ האשמה [הג"ה וזהו ענין אמיתי כי בעת הדין הנורא כל אחד רוצה לדחות מעל עצמו העונש כי אפילו הגוף והנפש שהיו בוודאי בהתאחדות גמורה כל ימי החיים מ"מ מפני חמת המשפט הנורא כל אחד רוצה להטיל העון על חבירו וכדאיתא בסנהדרין דף צ"א ע"ש] בעלי היה סיבה לקלוקל הזה של הכתרים הקדושים האלה שברך כל אלו הברכות נגדי ויביאו גם אותו להמשפט ויראום את חשכת הכתרים שלמעלה שנסבב ע"י שניהם ותאחז אותם חיל ורעדה ויאמרו לו אתה ברכת את הברכות האלו שהיה סיבה לבזות את כבוד השי"ת וכתרו. ויען ויאמר הן, אבל אין אני עיקר הסיבה רק היא באשר ישבה לנגדי בשערותיה ובזרועותיה ודדיה המגולות בעת שברכתי איזה ברכה וגם הודעתי לה שאין נכון לעשות כן ולא שמעה לדברי, ויענו כולם ויאמר אם היית חושש באמת לכבוד השי"ת היה לך לילך למקום אחר או עכ"פ להחזיר פניך מנגדה ולגמור הברכה ע"כ על שניכם לישא עונש העון ותחת הכבוד שהייתם נוהלין אם הייתם עובדים לה' כהוגן עתה משנה קלון תירשו ויתפשו

מלאכים אכזרים ויורידום לגיהנם ליסרם ביסורים קשים [וכדאיתא במסכת גיהנם שיש נשים שתולין שם בדדיהן והוא מדה במדה וכן בהשערות ובכל אבר שהאדם חוטא בו הוא נתלה עיי"ש שמוכח כן]. ותען האשה בקול בכי ותאמר לבעלה אתה הוא המכני באכזריות ולא השוטר הזה האם לא ידעת מאז בעודך בעולם שלמטה שמברכותיך ותורתך נברא כתר המלך עליון והיה לך לזוהר יפה שלא יהיה בהן שום קלקול והיה לך להודיעני את גודל העונש שיש עבור זה ולהזהיר אותי תמיד באזהרה גדולה ועיי"ז היה טוב גם לי גם לך אבל עתה ראה מה גרמת לי בהנהגתך הבאת עלי כל ההכאות והיסורין הקשים האלו אוי לי מה יהיה סופי. ויען הבעל ויאמר להאשה אוי לך ואוי לנפשך שגרמת לך כל הצרות וגם לי ואת חושב שהאמת והצדק אתך האם לא אמרתי לך כמה פעמים שזה אסור מדינא והיה לך בעצמך לזוהר בכל האופנים שלא לילך בשערות מגולות ובזרועות המגולות אך חמדתך להתקשט לפני הכל ולילך בדרכי חברותיך הפרוצות [אשר גם המה יבואו לפה ויוסרו ביסורים קשים] גרמה לך שנפלת בבור שוחה וגם לי הפלת בהנהגתך. עיי"כ החכם עיניו בראשו בעודו בחיים שיוכיח תמיד בענין זה ויודיענה את גודל הקלקול ושהיא בעצמה תצעק לבסוף אוי ואבוי על הענין הזה ובודאי יועילו דבריו במקצת וינצל מיום הדין העתיד:

פרק שביעי

**בו יבואר גודל מדת הצניעות ושכרה עבור זה בעוה"ז
ובעוה"ב, ולהיפך ח"ו בהולכת בדרכי פריצות**

גם צריכה האשה להתבונן תמיד לפי מה שידוע דכשהאשה הולכת בדרכי הצניעות אז היא זוכה להוליד בנים צדיקים בנים ת"ח המאירים לעולם בתורתם ובצדקתם וכדאיתא בתלמוד ירושלמי כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה אשה צנועה ראויה לצאת ממנה כהנים גדולים המלובשים משבצות זהב, ואמרו במגילה דף י"ג בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה שיצא ממנה שאול ובשכר צניעות שהיתה בשאול זכה ויצאה ממנו אסתר עיי"ש ועיי"ז

ייתב לה בעוה"ז וגם באחריתה תזכה לישב בעולם העליון בהיכל ה' ברוב הוד והדר וכדאיתא בזוהר הקדוש פרשת בחקתי על הפסוק כבד את אביך ואת אמך דקאי אף לאחר מיתה דאי ההוא ברא אזיל באורח מישור ותיקן עובדוי ודאי אוקיר לאבוי אוקיר ליה בהאי עלמא גבי בני נשא ואוקיר ליה בההוא עלמא גבי קב"ה וקב"ה חייס עליה ואותיב ליה בכורסיא דיקריה ברם זכאין אינון צדיקיא זזכאן לבנין קדישין לגועין קדישין עליהו איתקרי כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' עכ"ל. ולהיפך ח"ו אם היא הולכת בדרכי פריצות אז תלד בנים אשר לא טובים ויהיה לה ע"י זה לבסוף קלון וכלמה בעוה"ז וכמה דכתיב וכן כסיל תוגת אמו וגם בעוה"ב הוא בזיון גדול לאביו ואמו כשיוצא מהם בן מכעיס להקב"ה. וכמו שכתב הגר"א באגרתו הק' עלים לתרופה שאף אם ידריך תמיד בנו במוסר ולא יקבל אוי לאותה בושה והצער והבזיון בעוה"ב. ע"כ צריכה האשה להרגיל עצמה במדת הצניעות וייתב לה ע"יז בזה ובבא. והנה מכל זה נוכל להתבונן כמה צריכה האשה להיות זהירה בענין שערותיה או זרועותיה ודדיה שלא יראו החוצה. גם בזוהר פרשת נשא החמיר מאד שלא יתראה שום שער מאשה, וז"ל בדף קכ"ה אמר רבי חזקיה תונבא (הוא ענין שעמום) ליתי על ההוא בר נש דשבק לאינתתיה דתתחזי משערא דרישא לבר ודא הוא חד מאינון צניעותא דביתא ואיתתא דאפיקת משערא דרישא לבר לאתקנה ביה גרים מסכנותא לביתא וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא וגרים מלה אחרא דשריא בביתא מאן גרים דא ההוא שערא דאיתחזי מרישא לבר ומה בביתה האי כל שכן בשוקא חציפותא אחרא ובג"כ אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך וכוי בגין כך בעא איתתא דאפילו טסירי דביתא (קורות הבית) לא יחמון שערא חד מרישא פוק חמי כמה פגימו גרים ההוא שערא דאיתתא גרים לעילא גרים לתתא גרים לבעלה דאיתלטייא גרים מסכנותא גרים מלה אחרא בביתא גרים דיסתלק חשיבותא מבנהא רחמנא לישזבן מחציפו דילהון וע"ד בעא איתתא לאיתכסייא בזוייתא דביתא ואי עבדית כן מה כתיב בניך כשתילי זיתים מה זית דא בין בסיתוא בין בקייטא לא אתאבדו טרפוי ותדיר אשתכח חשיבו משאר אילנין כך בנהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכולא בברכאן

דלעילא בברכאן דלתתא בעותרא בבנין ובני בנין הדא הוא דכתיב
הנה כי כן יבורך גבר ירא ה':

פרק שמיני

בו יבואר מצות חינוך אב לבנים בכמה ענינים נחוצים הנוגעים לדת התורה

והנה לפי האמור דענין כזה גורם לידי עניות ר"ל ולכמה תקלות גדולות כמה צריך כל איש ואשה לשמור עצמו בדרך הצניעות וגם לזרז את בנותיו שתהיינה מורגלות מילדותן שלא לילך בדרכי הפריצות ח"ו כגון מה שבעו"ה נעשה בכמה מקומות להיתר שעושין כתונת בלא בתי ידיים כלל אוי ואבוי כמה עון פלילי יש בזה שמשיאין כמה אנשים לידי הרהור עי"ז, וגם כמה מאות ברכות לבטלה נעשין עי"ז בעת שמברכין נגדה והלא ידוע שנפסק בגמרא ובשלחן ערוך אורח חיים בסימן ע"ה דטפח מגולה באשה במקום שהדרך להיות מכוסה הוא בכלל ערוה ואסור לומר שום דבר קדושה נגדה ואין חילוק בין בתולה לנשואה ולא היתר לבתולה רק לילך בפריעת ראש אבל לענין שאר דברים המכוסים אין נ"מ כלל ואפילו במקום שדרך כל הנשים והבתולות לילך ככה אפ"ה אין שום היתר לעשות כמנהג הפרוץ הרע הזה וכמו שכתבו כל הפוסקים [הלא המה האליהו רבא בשם הרוקח ובספר תפארת שמואל ובספר חיי אדם]. גם אין שום חילוק בענין מה שאסור לומר שום דבר קדושה נגדה בין איש אחר שאינה קרובה ובין אביה ואחיה הכל דין אחד להם דהיינו שאפילו האב * יזהר לומר דבר קדושה נגד טפח המגולה של בתו כשהיא מבט י"א ואילך [ולאחר אפילו בפחות מזה עיין בספר שולחן שלמה] וכשירגיל את

* הגי"ה מהמו"ל, משמע מדבריו דבאחותו אסור פחות מי"א כמו באחר (והיינו מגי' ואילך) דלכתחילה כתב "אביה ואחיה" ואח"כ השמיט "אחיה" וכתב ולאחר אפילו בפחות מזה. ובמ"ב סי' ע"ה בביאור הלכה כתב בשם שלחן שלמה דבבתו מותר פחות מי"א ומציין סימן ע"ג ונראה הטעם משום דלבתו אין שייך הרהור כלל, ולא משום היתר שינה וראי' מאיש לאשתו דיש היתר שינה מ"מ אסור לקרות וכ"ו.

בנותיו מנערתן להיות בדרכי הצניעות גם כי תגדל לא תסור מדרך הטוב ההוא ויזכה לראות ממנה בנים הגונים וחשובים וכמו שהבאנו למעלה כמה מאמרי חז"ל ע"ז. והנה ענין הצניעות רפה מאד כהיום בעו"ה שבאיזה מקומות הולכין לטייל בחורים ובתולות יחדו ומי יוכל לשער גודל האיסורים והקלקולים היוצאים מזה ומי ראה כזאת ומי שמע כאלה בדורות שלפנינו הנהגת פריצות כזה כי אפילו אם לא יבא לידי איסור ממש הרהורי עבירה קשין מעבירה ועובר על מה שאחז"ל על מה דכתיב ונשמרתם מכל דבר רע מכאן אמר ר' פנחס בן יאיר אזהרה שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה ועון זה הוא חמור מאד ומאד כידוע במאמרי חז"ל. ומלבד כל זה מצוי שהולך חוץ לעיר ובאים לידי יחוד ע"י הטיול ואיסור יחוד עם העריות לבד הוא ג"כ איסור גדול מאד ובזמנינו הפניות הם עריות כי הם בחזקת נדות. [ודע עוד דאפילו אם היא עתידה להיות אשתו כגון שהיא אחר כתיבת התנאים אף אם יקל לעצמו לטייל עמה * עכ"פ יזהר מלהתיחד עמה שלא בפני אדם כי היא שוה לכל הנשים בענין זה ואין שום היתר בזה מחמת התנאים אפילו אם היתה טהורה וכ"ש שהיא בודאי נדה כ"ז שלא טבלה כדין ע"כ איסור יחוד במקומו עומד ** וכ"ש בחיבוק ונישוק מן התורה שע"ז בא הכתוב לא תקרבו לגלות ערוה כמו שכתב הרמב"ם פכ"א מהלכות איסורי ביאה המחבק או מנשק אחת מכל העריות עובר בלאו דלא תקרבו לגלות ערוה והמקילין בזה עתידין ליתן את הדין ע"ז בעוה"ב וגם לא יראו טוב בעוה"ז] וכמה מחויב כל איש להשית עצות בנפשו ולפקח בענין זה על בניו ובנותיו שלא ילכו בדרך הרע הזה ולערוך לפניהם תמיד את גודל העון שיש בזה וגודל הזכות שיהיה להם כשהיו זהירין מזה וגם לבקש רחמים תמיד מהשיי עליהם שלא יבאו לידי עבירה ודבר. מכוער ובודאי יעזרהו ה' ויקבל תפלתו וכדאיתא בתנא דבי אליהו מעשה בכהן אחד שהיה ירא שמים בסתר והיה לו עשרה בנים ואשה אחת וששה זכרים וארבע נקבות ובכל יום היה מתפלל ומשתטח ומלחך עפר בלשונו כדי שלא יבוא אחד

* ואף זה גנאי הוא לאדם ישר (עיין ברכות מ"ג ע"ב).

** וא"ל מכתובות י"ב ע"א אי"ר יהודא וכו' כי הלא שם איירי אחר אירוסין שהיא מן התורה אשתו גמורה משאי"כ אחר כתיבת התנאים.

מהן לידי עבירה ולידי דבר מכוער. אמרו לא יצאת אותה שנה שלמה עד שבא עזרא והעלה הקב"ה את ישראל מבבל והעלה אותו כהן ולא נכנס אותו כהן לעולמו עד שראה כהנים גדולים ופרחי כהונה מבניו ומבני בניו עד חמשים שנה ואח"כ נכנס לעולמו ועליו הוא אומר בטח בה' ועשה טוב וכתוב בטחו בה' עדי עד ששני עולמות שלו שנאמר כי ביה ה' צור עולמים ע"ש. והכונה שמי שמשטח לה' ומשליך כל בטחונו עליו ומבקש רחמים שיהיו בניו הולכים בדרך התורה והיראה הקב"ה עוזרו שיהיה לו מהם גם כבוד וגדולה בעוה"ז מלבד שכרו הגדול הצפון לו לעוה"ב:

חתימת הספר

ודע עוד דמה שנתפרץ באיזה מקומות כהיום שהבחורים [פורעי מוסר ובני בלי תרבות] מרקדים עם הבתולות על החתונות עון פלילי הוא ועוברים בזה על כמה וכמה איסורים וכבר אחז"ל המסתכל באשה אפילו באצבע קטנה של אשה כיון שמסתכל בה כדי ליהנות אפילו יש בידו תורה ומע"ט. לא ינקה מדינה של גיהנם וזהו אפילו בהסתכלות בעלמא וכ"ש בזה שהוא מרקד עמה ועובר על זה במה דכתיב ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם [וכמו שמפרש בספר החינוך ע"ש] וגם על מה דכתיב ונשמרת מכל דבר רע ואחז"ל שהוא אזהרה שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה הרי דאפילו הרהור בעלמא שהוא שלא כהוגן אסרה התורה כדי שלא לבוא לידי טומאה וכ"ש בזה שהוא עושה מעשה בפרהסיא להביא עצמו לידי הרהור ולידי הסתכלות וגם בודאי לידי טומאה בלילה ג"כ לבסוף ועל כולם מצוי שעובר ע"י הריקוד גם על הלאו דלא תקרבו לגלות ערוה וכפי מה שידוע שכתבו הפוסקים הבתולות דידן בכלל נדות הם משיגיעו לזמן וסת ובכלל עריות הם ולפעמים מחבקין ומנשקין איש את רעהו בעת הריקוד שהצה"ר בוער בקרבו ועובר בזה על לאו זה וכמו שכתבנו בפ"ח בשם הרמב"ם ועון פלילי הוא מאד. והוא מאביזרייהו דעריות שצריך ליהרג ולא לעבור ע"ז אפילו אם היו כופין אותו ע"ז ואוי ואבוי יהיה להעושים כן בשאט נפש. ואפילו אם היא עתידה להיות אשתו כגון שהוא אחר כתיבת התנאים ג"כ אסור בכל הדברים הנ"ל ואין שום היתר בזה מחמת שנתקשר עמה

בתנאים. גם יכול לבוא מענין הרע הזה של התקרבות אהדדי לכמה איסורים גדולים של עון כרת ר"ל וכבר אחז"ל בנזיר סחור סחור לכרמא לא תקרב. ואיתא בס"ח סימן קס"ח וז"ל אל תערב בנים ובנות פן יחטאו וכדכתיב אז תשמח בתולה במחול והיינו לבדה אבל בחורים וזקנים יחדו וכן בסוף תהלים בחורים וגם בתולות ולא אמר בחורים עם בתולות כמו שאמר זקנים עם נערים. מעשה באדם שהיה רוכב יחידי בלילה והלבנה זורחת באותו לילה והיה רוכב במדבר והיה רואה חיל גדול ועגלות גדולות ועל העגלות יושבים בני אדם והמושכים העגלות בני אדם ותמה מה היו עושים כשנתקרב אצלם הכיר מקצתם שכבר מתו אמר להם מה זה שאתם מושכים כל הלילה העגלות ומקצתכם על העגלות א"ל בשביל עונינו כשהיינו חיים באותו עולם היינו משחקים עם נשים ובתולות ועתה אנו מושכים העגלה עד שכך אנו עיפים ויגעים שלא נוכל לנהוג יותר ואז יורדים אותם שעל העגלה ואנו עולים ונחים ונוהגים אותנו עד שיגעים ועיפים ואח"כ הם עולים ונחים וזהו שנאמר הנני מעיק תחתיכם כאשר תעיק העגלה וכתוב הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה [היינו שמכל עון נברא משחית והוא נעשה כבד מאד כעגלה טעונה שצריך למשכו בעבותות גדולות ובע"כ צריך האדם למשכו מפני אימתו והענין הזה הוא הכל מדה במדה כמו שהיה פה מרקד כ"א לפני חבירו עד שהיה מתיגע ושובת וחוזר השני ומרקד לפניו עד שהוא מתיגע וחוזר חלילה וכן נעשה אח"כ העונש] והישירים מכים את המוליכים [קורא ישירים לשלוחי הדין שהולכים עמהם בצוותא חדא ומפני הרמז שמביא ע"ז מהכתוב שנאמר שם ישירים] כמנהיג את הבהמה והעגלה שנאמר נמשל כבהמות נדמו וכתוב בתריה וירדו בס ישירים לבקר [ר"ל ש"מ שהישירים רודים בהמוליכים כמנהיג את הבהמה] ומי שעושה מעשה בהמה בחייו יש לו לעבוד באותו עולם כבהמה עכ"ל הספר חסידים וע"כ צריך האדם לזהר בזה מאד מאד:

*

והנה ידוע כי יש על כל איש מישראל מ"ע מה"ת להוכיח בעמיתו כשנשלין באיזה איסור כמו שנאמר הוכח תוכיח וגו' ועי"ז שמוכיחו הוא מציל את עצמו שלא יתפס באותו חטא דכשם שנפרע הקב"ה מעושי העון כך נפרע מאלה שהיה בידו למחות ולא מיחו וכמו שאמרו

חז"ל (שבת נ"ה) מי שיש בידו למחות באנשי עירו ולא מיחה נתפס עבורם ומי שהיה בידו למחות באנשי ביתו ולא מיחה נתפס בעון אנשי ביתו וגם ידוע דכל איסור שנעשה בפרהסיא הוא חמור הרבה יותר מבצנעא שנקרא מחלל ש"ש בפרהסיא ואז גם חיוב ההוכחה גדול ביותר שלא יאמרו הותר מצותיו של הקב"ה וע"כ גם במנהג הרע הזה שעוברים בפרהסיא על עון חמור של קריבת עריות והרהורי עבירה וכנ"ל כל איש שיראת השם נגע בלבבו חלילה לו לשתוק ושלא למחות בזה ומי שיכולת בידו למנוע ולא מנע הלא יתפס גם הוא בחומר העון וכנ"ל וכדאיתא כעין זה ג"כ בויקרא רבה על הפסוק שה פזורה ישראל. ישראל נמשלו לשה מה דרכו של שה לוקה באחד מאיבריו וכולם מרגישים [היינו כל הצאן דדרך להמשך זה אחר זה וכשאחת לוקה באבריה ופסקה מליך עוד כולם יעמדו באותו מקום] אף ישראל אחד חוטא וכולם נענשים תני רשב"י משל לבני אדם שהיו באים בספינה נטל אחד מהם קודח והתחיל וקדח תחתיו א"ל חבריו למה אתה עושה כן א"ל מה איכפת לכם לא תחתי אני קודח א"ל מפני שאתה מציף עלינו את הספינה ע"ש. ויש לו להשתדל ולהעריך לפניהם בנחת חומר העון וגנות הדבר שאמנם מלבד חומר העון חרפה הוא לבני ישראל שנשתבחו מעולם במדת הצניעות ופריצות גדול כזה מגונה מאד להם ורק מפיתוי היצר נעשה הדבר כהיתר אצל הצעירים ואינם מתבוננים חומר העון וגנות הדבר ואף אם לא ישמעו לו הלא קיים מצות הוכחה ואת נפשו הציל וגם באמת בודאי אם לא ישמעו לו כולם יש הרבה בחורים ישרים שנכשלין בזה מפני שאינם מתבוננים בחומר האיסור וכשיעריך להם בודאי יפרשו מזה. ואמנם גדול זכות המוכיח המונע בזה דשכשנעשה איסור חמור בפרהסיא ולא נמצא אף אחד שימחה בדבר יש חרון אף ר"ל על כולם מחמת שעוברים על רצון המלך בפרהסיא ואין איש שם על לב לחוס על כבודו של מלך ולקנא את קנאתו והחס לכבודו ועומד למקנא קנאתו זכותו גדול שע"יז משכך חמתו של הקב"ה וכמו שמצינו אצל המעשה דפנחס שאמר הכתוב הנני נותן לו את בריתי שלום מחמת שהשיב חמת ה' מישראל ע"י שקנא קנאתו ואמרו במדרש משל למלך שהיה עובר וסיעה של נערים עומדים וקלל אחד מהן את המלך נתמלא המלך עליהן חמה בא

תושב אחד שהיה ביניהן ונתן מסטר אחד [היינו מלשון סטרו על פניו] לאותו שקלל את המלך מיד שככה חמתו של מלך עי"ש והנה על כל אלה לפלא בעיני על המחותנים אבות החתן והכלה שכל ישעם וחפצם לראות טוב על בניהם שהכניסם לחופה שיחיו חיי שלום ויצא מהם דור ישרים ויזכו לעושר וברכה מהי וכן תקנו חז"ל שבע ברכות להזוג שתחול עליהם ברכת ה' ע"י שיהיה כבודו יתברך שוכן בקרבם ובודאי מאז תחול עליהם הברכה כל ימי חייהם מפני שמברכין אותם בשם ה' [וכמו שאמר הכתוב בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך] וכ"ז אם נעשה החופה והשמחה כדין וכרצון השי"ת אבל אם בהשמחה מעורב תוגה שמשמחים באופן פריצות השנאוי ומתועב בעיני הקב"ה [כי הקב"ה שונא זימה] היוכל לשרות שם ברכת ה' היועילו הברכות שמברכין בשמו בזמן שעוברין על רצונו בשאט נפש וכמו שאמר הכתוב וראה בך ערות דבר ושב מאחריך ובאמת מבואר כן באהע"ז בבית שמואל בסימן ס"ב שאין לברך שהשמחה במעונו בזמן שיושבין אנשים ונשים יחד ובאין לידי הרהור וכ"ש בענין זה שמרקדין יחד שלא עלה על דעת הראשונים כלל שימצא כזאת בישראל וכיון שהזוג נשאר בלא ברכת ה' מה תקוה יש לקות באחריתם משלומם וטובתם וע"כ כל איש ואשה שרוצים באמת בטובת בניהם שיחול עליהם כל הברכות שמברכין אותן בשם ה' ישתדלו בכל נפשם שיהיה שמחתם שמחת אמת כדת התורה שיהיה לנחת רוח לפני ה' שלא ימצא בשמחתן עניני פריצות כאלו המתועב בעיני השי"ת ויבקשו עצות ותחבולות שלא יבוא לזה ובזכות שמשתדלים לקיים רצון השי"ת יזכם ה' לראות מבניהם דור ישרים זרע ברך ה' וכמו שאומר הכתוב אשרי איש ירא את ה' וגוי גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך וממנו יראו ויעשו גם אחרים וזכות הרבים תלוי בו:

והנה עיקר השורש שמביא לכל עניני הפריצות הוא מפני איחור הנשואין שנתהוו בזמנינו בעו"ה שהוא נגד טבע הבריאה ועי"ז נתגבר היצה"ר מאד ובאים עי"ז לכמה וכמה עונות וכבר אמרו חז"ל המשיא בניו ובנותיו סמך לפרקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוד ולא תחטא ובמדינות בבל וחברותיה נוהגים עד היום שמשאיין בנותיהן בימי נעוריהן ומה טוב הוא זה לאביו כי מלבד

שמשמרון שלא יבאו עי"ז לידי חטא וכמו שאמר הגמרא עוד ממילא ניטל מעליו כבד המשא ולא יצטרך לישא אותן עד זקנה ושיבה. והנה ראשית סבת האיחור ברוב פעמים הוא מפני שמבקשים איש חפשי מעבודה ושיהיה בו כל המעלות אבל לפי האמת אין נכון הדבר דאפילו אם לא יזדמן להם איש בכל המעלות כרצונם או שאינו נקי עדיין מעה"צ ג"כ יתקשרו עמו כיון שהגיע בנותיו לפרקן וכמאמר הכתוב לא תהו בראה לשבת יצרה וכבר אמרו חז"ל בתך בגרה שחרר עבדך ותן לה ולא יטעה האדם בנפשו לומר שבהעכבה ההיא עושה טובה לבתו לא כן הדבר כי עי"ז מרגילה לידי פריצות ותוכל לבוא ח"ו מחמת זה לידי זמה ותקלות אחרות שנשים דעתן קלות ויתחרט האב בעצמו אח"כ ולא יהיה יוכל להעזר מעלבונו הרב וגם ידוע שאיחור הנשואין הרבה מביא לידי מחלות ומה שהאב חושב שעל ידי החיפוש שמחפש הרבה בשבילה לקחת לה איש בהרבה מעלות עי"ז יתן לה עושר ואושר לא כן הוא כי הכל תלוי במזל וכמ"ש הגר"א באגרתו הק' שכל אחד ואחד נולד במזלו ובהשגחת אל עליון ב"ה וגם ידוע שכשמתגדלין הרבה אין שומעין כלל לדברי אבותיהן ובחרין איש כחפצם כטוב בעיניהם אף שהוא למרות רוח כל משפחתם וע"כ החכם עיניו בראשו שלא לאחר נשואי בתו אם נזדמן לו איש הגון ההולך בדרך ה' כדי שלא יהיה לו הדבר אח"כ למכשול ולפוקה ואפילו אם האיש ההוא עדיין אינו נקי לביתו מעה"צ ג"כ אל ימנע מלהשיא לו בתו ועיין בספר מחנה ישראל בסופו בקונטרס דבר בעתו שמבואר שם באורך להסיר כל הטענות והפקפוקים שיש בזה. וגם ידע שטוב הרבה יותר להתדבק עם איש הגון אף שאינו נקי עדיין מלהתדבק עם איש שאינו הגון ונקי כי זהו לעולם וזהו רק לזמן קצר. ואבות המעכבין שלא להשיא בנותיהן להם אף שהגיעו לפרקן באמרם שאין זה לפי כבודם עתידים ליתן את הדין כי הם מביאין אותן לידי חטא וכנ"ל. ובעוה"ר כבר נבחנו זה בכור הנסיון במדינות אחרות שהתנהגו ג"כ באיחור הנישואין ובאו בנותיהן לידי תקלות רבות וגם לידי מחלות, השם ישמרנו. ואשרי השם בטחונו בה' ומתנהג כדרך שנהגו אבותינו מעולם ובודאי לא ימנע טוב להולכים בתמים:

*

*

*

מכתב גלוי מהחפץ חיים זצ"ל בדבר גודל החיוב לתקן את הפרצה בצניעות מלבושי נשים

בעזה"י, ר"ח תמוז, תרפ"ד, ראדין.

אל כבוד הרבנים והאדמו"רים די בכל אתר ואתר.

אולי יש בידם לתקן דבר מה, יהי שכרם רב מדי.

הנה יש לי צער גדול מפני עצם הענין וגם מתמיהת רבים, אף שכולם מאמינים שכל מה שמתהווה למטה בין לטוב בין למוטב, הכל הוא מאת הקב"ה, מ"מ כל אחד עומד ומשתומם ופלא הוא בעיניו מפני מה נשתנו העתים כ"כ לרעה, הלא מלבד זה שכל ישראל בכל מקום פזורים בין העמים כולם נעשו משועבדים, והיוקר הולך וגדול מיום ליום, והמסים והארנוניות ג"כ מתגדלים מאד, על כולם עוד הגזירות שנסבבו על התורה ומצותי נורא מאד, שהתינוקות של בית רבן בטלים במאות עיירות, גם מצב הפרנסה בכל מקום הוא רע מאד. כלל הדבר עם ישראל הולכים ומתאוננים כל אחד ואחד על רוע מצבו.

והנה בשנים שלפנינו אף שהיו ג"כ מצויות צרות וגזירות, מ"מ מי שהי בכלל תמימי לב היי יכול להתנחם בנפשו ולומר, הגם שבענינים החיצונים אינו מתנהג כרצונו, אבל בעניני הנפש הוא בוטח שאינו מרוחק מהקב"ה, ובודאי יעמוד הקב"ה לבסוף לימינו, וכמ"ש כי יעמוד לימין אביון להושיע משופטי נפשו; אבל כהיום בעוה"ר מר לנו מאד מכל צד, כי כשהוא מביט בעצמו בעניני עוה"ז אין לך יום שאין קללתו מרובה מחבירו, וכשהוא מתבונן לאחריתו בעניני תורה ומצות, ג"כ אין לו שום הצלחה, והגם שכל אחד מישראל מבקש מהקב"ה שישמע לבקשותיו וייטיב לו כרצונו, אין שומע לו, הלא דבר הוא.

ואמרתי שעיקר סיבת הדבר, שאנו מרחיקים בעצמנו את הקב"ה מאתנו. הוא צוה לנו והתקדשתם והייתם קדושים, ואחז"ל כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה, מעט מקדשין אותו הרבה, בעוה"ז מקדשין אותו לעוה"ב. וכתוב אחר אומר כי ד' אלקיך מהתלך

בקרב מחניך להצילך וגוי' (והמאמר להצילך כולל הרבה ענינים להצילך מן החרב ומן הרעב ומן השבי ומן הביזה) והי' מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. הרי ביאר לנו הכתוב מפורש, שכאשר נהי' קדושים הוא מתהלך בינינו להצילנו מכל רע, אבל אם יראה בנו ערות דבר הוא שב מאחרינו, וממילא יחולו עלינו כל הסיבות ח"ו.

והנה אחז"ל (ברכות כ"ד) טפח באשה במקום שהדרך להיות מכוסה הוא בכלל ערוה. וכהיום בעוה"ר נתפרץ הדבר מאד מאד, והיצה"ר מפתה לנשים לילך פרועי ראש בלי שום כיסוי וגם לילך בזרועות מגולות וחלוקותיהן עשויות בלא בתי זרועות, ועוד חלק גדול מלבושיהן כנגד הלב וכה"ג הכל מגולה כדי שבכל מקום שיביט שם האיש יהי' נגד הערוה. וממילא כל הברכות שמברך האיש בביתו או כשהוא מתפלל בביתו נגד אשתו או בתו הגדולה הם כנגד ערוה. וידוע שבכל ברכה יש בה שם הקודש, וא"כ כשם שהמברך כהוגן ממשיך על עצמו ברכה, כמ"ש בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, כן הדבר להיפך ח"ו, אם מברך נגד הערוה ממשיך ח"ו עניות על עצמו, כדאיתא בנדרים (ז:): בכל מקום שהזכרת השם (שלא כהוגן) מצויה שם עניות מצויה (ועיי"ש בר"ן ורא"ש).

והנה ידוע דסוף האדם, אף אם יחי' אלף שנים, הוא מוכרח להשיב נשמתו אל האלקים ולתת דין וחשבון על מעשיו ועל דבוריו. ואזי ימצאו אלפי אלפים ברכות ושמות הקדושים שלא הי' עליהם קדושה ולא עלו למעלה כלל, ועל הכל יתבעו ממנו בשעת הדין. וגדולה מזה מצינו בחז"ל על הפסוק, ומגיד לאדם מה שיחן, אפי' שיחה קלה מגידין לו לאדם בשעת הדין. כלל הדבר ה"מאדע" הגרועה הזו מביאה לאדם לידי הרהורים רעים ולפעמים גם לז"ל ח"ו (ומסכן בזה בניו הקטנים כמשי"כ הג' יעביץ בסידורו), וכמעט עיי' ה"מאדע" הגרועה הזו מבטלים בידיים מאמרו של הקב"ה, שאמר "והי' מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר".

והנה ידוע לכל, כשפרצה תבערה בכרם המלך והלהב גדול מאד, הכרוז יוצא מגדולי המלך לאנשי העיר: התחזקו, התחזקו כולכם לכבות האש באיזו עצה שתוכלו, כי כרם המלך בוער באש, ואם תתעצלו בדבר תדעו כי בנפשכם הוא ח"ו, ומורדים תקראו, כי אינכם

חוששים לכבודו. ואם תתחזקו כראוי ותכבו האש יקבל כל אחד שכתו ורוב כבוד לפי ערך התחזקותו. כן הדבר בעניננו, כי הנה ידוע שכל ישראל נקראים כרם ד', כמ"ש כי כרם ד' בית ישראל (ישעיהו ו') ובעוה"ר תבערה גדולה נפלה בכרמו בכמה מקומות ע"י ה"מאדע" הגרועה הזו, כי מתגבר כח הטומאה מאד עי"ז, כמאמרם ז"ל על הפסוק "ונשמרת מכל דבר רע", אזהרה שלא יהרהר אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה, וממילא נפסקה ההשפעה והברכה מכל או"א בעסקיו, ונסבבו עי"ז כל הצרות הרעות במ"ש בסה"ק (*). ע"כ החוב מוטל על כל איש ואיש לכבות את האש הנורא הזה ולתקן בביתו שיהי הכל עשוי כדין ולא יתנהגו בפריצות ח"ו, ויזכה עבור זה לצאת ממנו בנים ישרים וקדושי עליון. וביותר החוב על הרבנים ועל כל החרדים לדבר ד' שבכל עיר ועיר לדרוש ברבים מגודל הענין הזה הנוגע לקיומנו ולהצלחתנו בגוף ובנפש בזה ובבא ויתקיים בזה מאמר הכתוב "והי' מחניך קדוש".

דברי הכותב לכבוד ד' ותורתו ומיצר בצרת עמו ישראל, המצפה לגאולה בב"א

ישראל מאיר בר' ארי' זאב הכהן

בעה"מ ספר חפץ חיים ומ"ב

(* והנה אף שאנו צועקים אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממני, השטן מתחכם ליטול מישראל כח קדושתם. ומה עשה, הגרה יצרא דתאוה בנפשם שילכו הבנות כעין ערומות כדי שבכל מקום שיביט שם האדם יהי כנגד ערוה. וזה הי' עצת בלעם הרשע שהסית את בנות מואב לילך ערומות כדי להחטיא את ישראל, וכמו שאחז"ל (בכורות דף ח') על הפסוק "ותקראנה לעם לזבחי אלהיהן" ערומות פגעו בהן, והכתוב צווח ואומר "והי' מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דברי", הרי שתלה הכותב קדושתנו בזה הענין, ומה שהי' צריך היצוה"ר מלפנים לעמול כמה שנים התחכם היום ועושה זאת בזמן קצר.

והנה אף שאין אנו במדרגה גדולה שתהיינה מחשבותינו זכות וטהורות, עכ"פ יהי' האדם זהיר מאד שלא להביא את עצמו לכתחלה לידי הרהורים, וכבר אחז"ל כל המביא עצמו לידי הרהורים אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה - ע"כ מחויב כל איש לתקן בביתו שלא ילכו ב"ב בזרועות מגולות, וכן כל לבושיהן יהיו עשויות כדין, כדי שלא יביא עצמו לידי הרהור, ואף אם ילעגו עליו על יחוש לזה, וכבר אחז"ל מוטב לו לאדם להקרא שוטה כל ימיו ואל יהי' רשע שעה אחת לפני המקום ובזכות זה יתן ד' לו להיות בניו ת"ח.

**קונטרס בענין קדושת בית הכנסת
וגודל החיוב לעשות מחיצה כשירה בבית הכנסת**

פרק א

בו יבואר גודל קדושת בית הכנסת

יחזקאל י"א, ט"ז

לכן כה אמר ה' כי הרחקתים בגוים וכי הפיצותים בארצות ואהי להם מקדש מעט בארצות אשר באו שם.

מגילה כט.

ואהי להם מקדש מעט, אמר רבי יצחק אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

כתב הרד"ק - יחזקאל י"א, ט"ז

כי הרחקתים בגוים ואף על פי כן לא עזבתים אלא הייתי להם למקדש מעט בארצות אשר באו שם כלומר אם רחקו ממקדש ה' שהוא מקדש גדול שם בארצו אני אהיה לה למקדש מעט כלומר בבתי כנסיות שהם נועדים שם להתפלל אלי אני עמהם ושומע קולם ומצילם מיד אויביהם שלא ישעו בהם כלה ועוד אני עתיד לקבץ אותם כמו שאמר בסמוך.

וכתב המצודת דוד שם - הואיל ואומרים שלא אשגיח בהם מעתה אמור להם כה אמר ה' עם כי הרחקתים ממקדשי ומארצם להיות גולים ועם כי פזרתים בארצות העמים אבל הנה מהשגחתי לא רחקו כי בהארצות אשר באו שמה אהיה להם למקדש מעט ר"ל אשרה שכינתי בבתי הכנסיות שלהם ועם כי רחקו מן מקדשי שהוא המקדש הגדול אשר בירושלים יהיה להם במקומו מקדש מעט.

מגילה כט.

דרש רבא מאי דכתיב ה' מעון אתה היית לנו אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

ברכות ו.

תניא אבא בנימין אומר אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה אמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מנין שהקב"ה מצוי בבית הכנסת שנאמר אלקים נצב בעדת א"ל ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם שנאמר אלקים נצב בעדת א"ל.

מדרש רבה פרשת תרומה פרק ל"ג

משל למלך שהיתה לו בת יחידה בא אחד מן המלכים ונטלה ביקש לילך לו לארצו וליטול לאשתו א"ל בתי שנתתי לך יחידית היא לפרוש ממנה איני יכול לומר לך אל תטלה איני יכול לפי שהיא אשתך אלא זו טובה עשה לי שכ"מ שאתה הולך קיטון אחד עשה לי שאדור אצלכם שאיני יכול להניח את בתי כך אמר הקב"ה לישראל נתתי לכם את התורה לפרוש הימנה איני יכול לומר לכם אל תטלוה איני יכול אלא בכ"מ שאתם הולכים בית אי עשו לי שאדור בתוכו שנאי ועשו לי מקדש וגוי ופירש שם בעץ יוסף יואף עכשיו שנחרב בהמ"ק מ"מ לא זזה שכינה מכותל מערבי ששם נגזו הארון והלוחות וגם בכ"מ שגלו ישראל שכינה גלתה עמהם לסיבה זו (תוי"נ).

ילקוט פרשת בלק

כנחלים נטיו - מה טיבן של נחלים אצל בתי כנסיות ובתי מדרשות אלא מה נחלים הללו בני אדם יורדין לתוכן כשהן טמאין וטובלין ועוליין טהורין כך בתי כנסיות ובתי מדרשות בני אדם נכנסין לתוכן כשהן מלאים עונות ויוצאין מלאין מצות.

רמב"ן בא

ולפיכך אמרו הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה שכולן חמודות וחיביבות מאד שבכל שעה אדם מודה בהן לאלקיו וכונת כל המצות שנאמין באלקינו ונודה אליו שהוא בראנו והיא כונת היצירה שאין לנו טעם אחר ביצירה הראשונה ואין לעלוין בתחתונים חפץ מלבד זה שידע האדם ויודה לאלקיו שבראו וכונת רוממות הקול בתפלות וכונות בתי כנסיות וזכות תפלת הרבים זהו שיהיה לבני אדם מקום יתקבצו ויודו לא"ל שבראם והמציאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו

בריותיך אנחנו וזו כוונתם במה שאמרו ז"ל ויקראו אל אלקים בחזקה
מכאן אתה למד שתפלה צריכה קול חציפא נצח לבישה.

מעלות המדות – המעלה השביעית.

גדול היא תפלתן של רבים לפני המקום, שהוא עושה צרכיהן
קודם שיתפללו עליהן, כענין שנאמר, והיה טרם יקראו ואני אענה
עוד הם מדברים ואני אשמע. לפי שזכותן של רבים גדול לפני המקום.
וכן הוא אומר, פדה בשלום נפשי מקרבלי כי־ברבים היו עמדי.
ואמרו חכמינו זכרונם לברכה, מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס
תפלתן של רבים, שנאמר, הן אל כביר ולא ימאס.

ואמרו, אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הצבור, שנאמר,
ואני תפלתי לך יי עת רצון. אימתי עת רצון? בשעה שהצבור מתפללין.
לפיכך, צריך לו לאדם להיות זהיר וזריז להשכים ולהעריב לבית־
הכנסת, כדי להתפלל עם הצבור, שכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה,
לעולם ישכים אדם להמנות עם עשרה ראשונים שבבית־הכנסת,
שאפילו מאה באין אחריו, נוטל שכר כנגד כלן.

וכל הרגיל לבוא לבית־הכנסת ועבר יום אחד ופשע ולא בא וגו',
עליו הכתוב אומר, מדוע באתי ואין איש. והרגיל לבוא לבית־הכנסת
ובא, עליו הכתוב אומר, שתולים בבית יי בחצרות אלהינו יפריחו,
וכתיב בתרה עוד ינובון בשיבה וגו'. שכל הרגיל להשכים לבית־הכנסת
כדי להתפלל עם הצבור, מאריך ימים. שכן אמר רבי יהושע בן לוי
לבניו, קדומו עולו לבי־כנישתא וחשוכו פוקו, כי־היכי דתורכו יומי.
וצריך לו לאדם לקבוע מקום לתפלתו, שכך אמרו חכמינו זכרונם
לברכה, כל הקובע מקום לתפלתו, אויביו נופלין תחתיו, שנאמר,
ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגו עוד ולא־
יסיפו בני־עולה לענותו כאשר בראשונה וגו'.

גדולה קדושתן של בתי־כנסיות שהן חשובים כבית־המקדש, כענין
שנאמר, ואהי להם למקדש בארצות אשר־באו שם. ואמר מר, אלו
בתי־כנסיות שבבבל.

ואמרו חכמינו זכרונם לברכה, בתי־כנסיות אין נוהגין בהן קלות־
ראש, אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן, ואין נאותין בהן, ואין נכנסין
בהן לא בחמה מפני החמה, ולא בגשמים מפני הגשמים, ואין מספידין
בהן הספד של יחיד. אבל קורין בהן ושונים בהן ומספידין בהן הספד

של רבים. ודוקא אכילה ושתייה של רשות - אסור לעשות בהן, אבל סעודת־מצוה - מותר, שכן נכנסין לשם בהבריות של מת ושל ראשי־חדשים, והוא־הדין לכל סעודת־מצוה.

גדולה קדשתן של בתי־כנסיות, לפי שהשכינה מצויה שם, כענין שנאמר, ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. וכיון שהשכינה שרויה שם, צריך לו לאדם להיות זהיר וזריו להשכים ולהעריב להתפלל בהן ולהתעסק בהן בכל המצות. ואל יאמר אדם, מפני מה אני מטריח את עצמי לילך להתפלל בבית־הכנסת, אתפלל בביתי, שהרי כבודו של הקדוש־ברוך־הוא נמצא בכל מקום, כענין שנאמר, מלא כל־הארץ כבודו, ואומר בכל־המקום אשר אזכיר את־שמי אבוא אליך וברכתך - כבר אמר [אליהוא] בחכמתו, כי פעל אדם ישלם־לו וכאורח איש ימצאנו, מלמד, שאין הקדוש־ברוך־הוא מקפח שכר כל בריה, ואפילו שכר פסיעותיהן, בין כשהוא הולך לדבר־מצוה, בין כשהוא הולך לדבר־עברה.

ומעשה באלמנה אחת, שהיה לה בית־הכנסת בשכונתה, והיתה הולכת לבית־הכנסת שבשכונה אחרת, כדי לקבל שכר על פסיעותיה. בני, צאו וראו כמה גדול המתפלל בבית־הכנסת. שכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה, כל המתפלל בבית־הכנסת, כאלו מקיפו חומה של ברזל. ולא עוד אלא, שתפלתו מתקבלת לרצון כאלו הקריב מנחה טהורה, כענין שנאמר, כאשר יביאו בני ישראל את־המנחה בכלי טהור בית יי.

וכל המשכים ומעריב להתפלל בבית־הכנסת, כאלו מקבל פני־שכינה, שנאמר, אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את־פניך.

ואין העולם מתקים אלא בזכות בתי־כנסיות ובתי־מדרשות. דתנא דבי־אליהו, בכל יום ויום מלאכי־חבלה יורדין מלפני הקדוש־ברוך־הוא לחבל את כל־העולם־כלו. שאלמלא בתי־כנסיות ובתי־מדרשות שהן יושבין ועוסקין בהן בתורה ובמצות, היו מחבלין אותו מיד, שנאמר, מדוע באתי ואין איש וגו'.

הואיל ובתי־כנסיות חביבין כל־כך לפני המקום שמשרה שכינתו בתוכן וקראן מקדש מעט, אם כן צריך לו לאדם לעמוד לבית־הכנסת באימה וביראה ברתת ובזיע ובדעת נוחה, כאדם העומד לפני המלך, כדי שתתקבל תפלתו לרצון לפני המקום. ואל יכנס לתוכה מתוך

קלות־ראש ועזות־פנים ופריצות ומתקוטט שם עם הבריות. שאם עושה כן, נוח לו שלא הלך להתפלל. ולא עוד אלא, שגורם לשכינה שתסתלק מישראל, וגורם להן לבתי־כנסיות שיחרבו, כענין שנאמר, כי לכונ־א אל־מקומי אשר בשילו אשר שכנתי שמי שם בראשונה וראו את אשר־עשיתי לו מפני רעת עמי ישראל. אם במשכ־שילה נאמר כן, כל־שכן בבתי־כנסיות.

לכן בני, הואיל שהקדוש־ברוך־הוא חפץ בתפלותיהן של ישראל וביותר מי שמתפלל בבתי־כנסיות עם הצבור - כשתקומו ממטתכם, הוו זהירין וזריזין לנקות את עצמכם מכל טמאה וטנוף, ותלכו לבית־הכנסת ותפנו לבכם מכל שאר הענינים והעסקים ושאר הבליה־העולם, כדי שלא יטרידו אתכם המחשבות ויבלבלו אתכם בתפלתכם.

והשתדלו להתפלל כל תפלותיכם בעונתן וסדרן, ותקראו קרית־שמע שחרית וערבית בעונתה, כדי שיקבל הקדוש־ברוך־הוא תפלותיכם לרצון, ותזכו לראות בבנין בית־המקדש, כענין שנאמר, והביאותים אל־הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי עולתיהם וזבחיהם לרצון על־מזבחי כי ביתי בית־תפלה יקרא לכל־העמים. ואלהינו ברחמיו ישמע את קולנו ויקבל ברחמים וברצון את תפלתנו.

ב"י או"ח סי' קנ"א

כתב המרדכי בפ"ק דשבת בשם רבינו מאיר וכו' דמקדש מעט שלנו יש לנהוג בו מקצת קדושה ומעין קדושת היכל.

פרק ב

בו יבואר גודל החיוב לעשות מחיצה בין אנשים ונשים
בבית הכנסת כדין

תשובת רע"א וחידושים (וכן נדפס בתשוי רע"א חלק ד')

על אשר שאלתם מאתנו בדין הגוזזטרא הבנוי בכותל מערבית
בביהכ"נ החדשה אשר באים שם אנשים להתפלל עם הציבור. הנה

זאת חקרנוה... הדעת נוטה שהרשות ביד פו"מ לקבוע מקום הנ"ל
 עתה לעזרת נשים להתפלל שם, ובאופנים הללו בדוקא:
 (א) שמקדם לזה יוקבע מקום קבוע שיספיק להתפלל שם האנשים
 שהיו רגילים להתפלל בגוזזטרא.
 (ב) לעשות ממעל לכותל הגוזזטרא הנ"ל סרידה כמעשה רשת,
 חלולים חלולים קטנים וכדי שלא יהיו ח"ו פני הנשים נראות בעזרת
 אנשים וכו'.*

ג' ניסן תקע"ח, הק' עקיבא גינז ובית דינו

לב העברי

בשנת תרכ"ו הי' פסק דין שחתום עליו יותר משבעים גאונים
 וצדיקים ונדפס לשון הפס"ד עם החתימות בספר לב העברי וכמה
 ספרים שנתפשטו אז וז"ל בסעיף ה' - אסור לעשות המחיצה המבדלת
 בין עזרת נשים ואנשים רק באופן אשר לא יוכלו להסתכל אנשים
 בנשים רק יעשו כנהוג מימי קדם וכן אם כבר נעשה לא יכנסו בה
 וסיימו לבסוף וז"ל ואלו בתי כנסיות אשר כתבנו שאסור לכנס
 בתוכם אין חילוק בין שאר ימים לשבת ויו"ט ור"ה ויוה"כ ואף אם
 צריך להתפלל עיי"כ ביחידות עכ"ל, ואח"כ חתמו על זה עוד - יכל
 הדברים הנ"ל אסורים המה עי"פ הש"ע והפוסקים ואסור לשנות שום
 מנהג ישראל בבנין בית הכנסת או באיזה נימוס ומנהג המקובל
 מאבותינו ומדורות הראשונים והמשנה ידו על התחתונה."

הק' חיים האלבערשטאם מצאנז

הנני באתי כיהודא ועוד לקרא ליתן תוקף לתורה הקדושה דת
 ישראל שיקוים ואסור לשנות ולנטות מדרך התורה הנמסר לנו ממעמד
 הר סיני וממנהג אבותינו התנאים והאמוראים הקדושים כמבואר
 לעיל בהחתימות הרבנים וכן השומע ינעם.

כ"ד הק' יצחק אייזיק מזידישוב

ומובא, לשון הפסק בשו"ת דברי יואל או"ח סימן י" סעיף ז'
 ועיי"ש מה שכתב עוד בזה.

* הגהת המו"ל: צריך להדגיש דאיירי תשובה זו בצד מעריב כנ"ל ופשוט לו דאפילו
 בצד מעריב (אחורי אנשים) נמי צריך מחיצה כזו.

משנת רבי אהרן מאת מרן הגר"א קטלר זצ"ל
שר התורה והיראה - סימן י"ב
 (עם הגהות מהמוציא לאור)

בדין איסור תערובת אנשים ונשים בביהכ"נ

עוררוני לבאר עפ"י דין תורתנו הקדושה, בדבר קהלה חרדית שרוצים לשנות לעשות תערובות אנשים ונשים בבית הכנסת. מאד נשתוממתי לראות כי ימצאו מפקפקים בדבר פשוט ומוסכם לאיסור מכל חכמי הדורות, ולא היה ת"ח עד היום זה שיצדד בנדנדוד כל שהוא להתיר, וכן נהגו כל ישראל מימות עולם ובכל תפוצות הגולה, עד שבאו המהרסים פורקי עול תורה ומצוות ומפירי קדושת ישראל. ואבאר קצת טעמים וראיות כפי שיזדמן. וזה החלי בעה"י.

א) במשנה סוכה נ"א ע"א ומתקנין שם תקון גדול, ומפרש בגמ' שם ע"ב, הקיפיה גוזזטר', והתקיניו שיהו נשים יושבות מלמעלה ואנשים מלמטה. וגם מקודם התקון לא ישבו בערבוביא, כמפורש בברייתא, אך נשים מבחוץ ואנשים מבפנים, אך מ"מ היה חשש של קלות ראש והתקיניו כנ"ל.

ובגמרא שם נ"ב ע"א, וספדה הארץ וכו' משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד, אמרו והלא דברים קל וחומר ומה לעתיד לבוא שעסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהן (ועיין רש"י שם שהם ב' טעמים מיוחדים, שהמצטער אינו מיקל ראשו מהר, ועוד שאין יצה"ר שולט כדכתיב והסירותי את לב האבן וכו'), אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעסקין בשמחה, ויצה"ר שולט על אחת כו"כ. עד כאן בגמרא.

וקל וחומר בן בנו של קל וחומר, אם במקדש שהיה קדושתו ומוראו גדול מאד, ועשרה נסים נעשו לעיני כל ישראל במקדש תמיד, כמתניתין דאבות פ"ה מ"ה, וכולם קיימו את המ"ע "ומקדשי תיראו" מ"מ ראו כי נחוץ לתקן דוקא בדרך גוזזטרא, אף שגם מקודם לא הי' בערבוביא, בדור הזה שירדנו רבוא רבואות מדרגות אחרנית בכל הפרטים כמבואר ומובן לכל בר דעת, ואם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם ואם ראשונים כבני אדם אנו כחמורים (שבת קי"ב ע"ב ירו' דמאי פ"א ועוד), וזה נאמר רק על הרחק דור אחד בזמן התנאים,

דור שני נגד דור אחד קודם לו, ורבינו הקדוש, שכך שמו וזכרו לעולם, אמר (ירושלמי גיטין פ"ו הל"ז), כשם שבין קדשי הקדשים לחולי חולין כך בין דורו של ר' יוסי לדורנו, וקדם לו רק בדור אחד. והדרישה הזו בעצמה לעשות תערובות דיה להוכיח באיזו דיוטא תחתונה אנו נמצאים, על אחת כמה וכמה שצריך הרחקה יתירה בבית הכנסת הקדוש.

ב) מגילה כ"ט ע"א: "ואהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל. וכן בכמה מקומות שקדושת ביהכ"נ בגלות היא בזעיר אנפין מעין קדושת המקדש, ותפילות כנגד תמידין תקנום כמבואר פ"ד דברכות דף כ"ו ע"ב. והנה בבית המקדש היי עזרת נשים ביחוד. ואמרינן בפרק ב' דקידושין דף נ"ב ע"ב, וכי אשה בעזרה מנין, ומוכח שם להדיא דלא משכחת כלל דיכנסו, אף דאמרינן פ"ד דתענית דף כ"ו ע"א, האיך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד עליו, וגם נשים מחויבות בקרבנות כמו אנשים, ומ"מ אין נכנסות בעזרה כדי שלא תהיי תערובות אנשים ונשים, מכל שכן בבית הכנסת. ובאורח חיים ס"י קנ"ב בסופו: ואסור לסתור דבר מבית הכנסת. והוא משום דהוי כנותף אבן מן ההיכל, הרי להדיא דילפינן ביהכ"נ ממקדש. ובגמ' מגילה אמרו, בתי כנסיות שחרבו עומדין בקדושתן דכתיב והשמותי את מקדשיכם וכו', אע"פ שהן שוממין בקדושתן הן עומדין, הרי דקרי לביהכ"נ מקדש. ועיין בביאור הגר"א ס"י קנ"א ס"ק כ"ד במה שנסתפק המחבר אם מותר שאר תשמישין בעליות שע"ג ביהכ"נ, דהספק הוא דגגין ועליות לא נתקדשו, או שמא יש לדמותן להיכל דנתקדשו, ומביא הגמ' הנ"ל, הרי מכל זה דלהלכה ילפינן ביהכ"נ ממקדש.

ג) ברמ"א ביו"ד סימן רס"ה סעיף י"א מפורש לפי מנהג הקדמונים, שהמילה היתה בבית הכנסת, דאשה יכולה לעזור שתביא התינוק עד בית הכנסת והאיש יקח ממנה, ודייק להדיא עד בית הכנסת ולא לבית הכנסת. הרי שאף למצות מילה ואשה יחידה המסייעת להמצוה, ובעלה הוא הסנדק, לא תיכנס לבית הכנסת.

ד) מפורש בפ"ג דברכות דף כ"ד ע"א, ולהלכה בכל הפוסקים, דשער באשה ערוה,^א ואסור להתפלל ולקרות ק"ש כנגד השער אפילו

א. עיין במ"ב בסי' ע"ה סעי"ק י' "ואפילו אם אין דרכה לכסותו רק בשוק

באשתו המותרת ואפילו באמו ואחותו, ומכ"ש באשת איש ושאר עריות. וזה מן התורה לכמה פוסקים בכלל לא יראה בך ערות דבר. ומבואר באו"ח סי' ע"ה שעיקר האיסור משום הרהור ומעכב בדיעבד דלא יצא חובת ק"ש ותפילה, ואם מסתכל אפילו בפנויה אם בא לידי הרהור הוי ג"כ בכלל זה, ובתערובות א"א לזיהר בזה.

(ה) מפורש בגמ' ע"ז דף כ' ע"ב, דאסור להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אפילו אינן עליה באשה המכירה, ומכ"ש בעודן עליה. ומבואר ברמב"ם פכ"א מאיסו"ב הל' כ"א ובאבן העזר סימן כ"א סעיף א' דזה מביא לידי הרהור, וממילא דהוי איסור גמור בתפלה ובכלל לא יראה בך, וא"א להזהר בשום אופן.

(ו) מפורש בב"ח, והביאו בב"ש באה"ע סי' ס"ב סק"א, דאין

ולא בבית ובחצר מ"מ בכלל ערוה היא לכולי עלמא אפילו בבית ואסור שם לקרות נגדה אם נתגלה קצת מהן ודע עוד דאפילו אם דרך אשה זו וחברותיה באותו מקום לילך בגילוי הראש בשוק כדרך הפרוצות אסור וכמו לענין גילוי שוקה דאסור בכל גווני וכנ"ל בסק"ב כיון שצריכות לכסות השערות מצד הדין [ויש בזה איסור תורה מדכתיב ופרע ראש האשה מכלל שהי' מכוסה] וגם כל בנות ישראל המחזיקות בדת משה נזהרות מזה מימות אבותינו מעולם ועד עתה בכלל ערוה היא ואסור לקרות כנגדן ולא בא למעט רק בתולות שמותרות לילך בראש פרוע או כגון שער היוצא מחוץ לצמתן שזה תלוי במנהג המקומות שאם מנהג בנות ישראל בזה המקום לזיהר שלא לצאת אפילו מעט מן המעט חוץ לקישוריה ממילא בכלל ערוה היא ואסור לקרות כנגדן וא"ל מותר דכיון שרגילין בהן ליכא הרהורא וכדלקמיה" ומה שהשמיט מרן זצ"ל טפח מגולה באשה ערוה דהרבה נשים באות לביהכ"נ בזרועות מגולות אפשר משום דרוצה להדגיש דצריך לעשות מחיצה באופן שאין יכולין לראות שער האשה נמי דפסק דשער אשה ערוה אפילו במקומות שאין רגילין לכסות שערות דלא כהערוך השלחן שמקיל בזה בסימן ע"ה סעיף ז' ע"י"ש ומפורש דהמ"ב חולק עליו, וא"כ אי אפשר לעשות מחיצה באופן ששייך לראות שעה ובזמן הזה דהרבה נשים רגילין לכסות שערן מסתבא דאפילו "הערוך השלחן" לא הי' מקיל.

ב. במה שכתב דעובר על "לא יראה בך" משום דמביא לידי הרהור (וכן בסעיף ד' לגבי הסתכלות בפנויה) אע"ג דאיתא שם בברכות כ"ד. דדוקא טפח באשה ערוה והיינו במקום שדרכו לכסות כמבואר בשו"ע או"ח סי' ע"ה אבל כנגד פנים של אשה מותר לקרות קר"ש אע"ג דמביא לידי הרהור י"ל דשיטתו. דיש שני דינים א' כנגדה אסור לקרות קר"ש אע"ג דאינו מסתכל ב' כשמסתכל אסור לקרות קר"ש אפילו לפנים של אשה (ואפשר דכוונתו דאסור לקרות קר"ש ביש לו הרהור

לומר שהשמחה במעונו בסעודת נשואין אם אנשים ונשים נמצאים בחדר אחד, דאין שמחה כשהיצה"ר מצוי. גם מבואר במשנה פ"ז דברכות דף מ"ה ע"א דנשים אין מצטרפות לזימון, אף דחייבות בזימון בפ"ע לכמה שיטות, עיין ברא"ש ור"ן.

ז) ידוע שעיקר התפילה היא בכוונת הלב וטהרת המחשבה, וכמ"ש בספרי על פסוק "ולעבדו בכל לבבכם" - זו תפילה, דהיא מצות עשה מה"ת להרמב"ם בפ"א מתפילה ה"א. ובכל לבבכם הפירוש שיהא משועבד בכל כוחותיו ורצונותיו לעבודת התפילה כמ"ש חז"ל ברכות דף נ"ד ע"א על הפסוק "בכל לבבך" - בשני יצריך, וכ"ז מפורש במקומות אין מספר בדברי רבותינו הקדמונים. ואין לך מעכב ומפריע כמחשבותי והרהורי עבירה המטמאים את התפילה ואינה מקובלת ונדחית. וביותר כשמגרים יצה"ר בעצמם בזה שמסדרים לכתחילה תערובות אנשים ונשים נגד הדין ונגד המקובל באומתנו מדור דור, והרי זה מזיד גמור לגרום הסתכלות והרהורים. ומלבד שאיסורים אלה בעצמם חמורים מאד, ועוד יותר במקום קדוש בפלטיין של מלך בביכה"ע הקדושה, הנה עפ"י דין אינם יוצאים בתפילות ובקריאת שמע והכל נפסל ונדחה לחוץ, וגם שמות הקדושים הכל לבטלה.

ח) אחרי שנהגו כן אבותינו מדור דור - אפילו אם היה מותר

על ידי הסתכלות שלו) ואפשר דמקורו מדברי הרמב"ם ה"ל קרי"ש פרק ג' ה"ל ט"ז "וכל גוף האשה ערוה לפיכך לא יסתכל בגוף האשה כשהוא קורא ואפילו אשתו ואם ה"י מגולה טפח מגופה לא יקרא כנגדה" ומלשונו ה"י משמע דיש שני דינים דאם מסתכל בגוף האשה אפילו במקום שאין דרכה לכסותו אסור לקרות קרי"ש (ואפשר דוקא ביש לו הרהור) ב) טפח מגולה אסור בלי הסתכלות ואפילו כנגדה אסור והוסיף מרן על הרמב"ם דאפילו בבגדי צבעונין עובר על לאו זה אע"ג דאניו גוף של אשה מ"מ עובר משום דחפץ זה מביאו לידי הרהור כשמסתכל בה.

ג. הנה במחיצה שיכולין לראות פנים של נשים בודאי אתי לידי הרהורים רעים וזרע לבטלה ואין שייך להתפלל ואיתא נמי בשו"ע או"ח סי' ל"ח סעי' ד' דביש לו הרהורים רעים אסור להניח תפילין עיי"ש ה"טב - וברור דכוונתו דבמחיצה כזו שיכולים לראות פנים של אשה לאו כלום ומה שכתב כאן תערובות לאו דוקא דעיקר כוונת מחיצה הוא להסיר היכולת להסתכל בנשים וכמו שכתב מיד לקמן "והרי זה מזיד גמור לגרום הסתכלות והרהורים".

מעיקר הדין, אבל על כל פנים יש בזה משום סייג, ועובר משום "אל תטוש תורת אמך" ושום בית דין אינם יכולים להתיר, כמבואר בפ"ד דפסחים דף נ"ב, בעובדא דבני ביישן, שלא היתה אלא משום סייג שהחמירו אבותיהם על עצמם שמא יתבטלו מצרכי שבת, ושום התרה אינה מועלת, וקבלתם מהניא על כל הדורות, יעו"ש היטב. ומכ"ש כאן שמלבד האיסור בעצם ה"ה סייג לכמה איסורים, ובדבר זה עצמו. ולא בעיר אחת בלבד אלא נתקבל בכל ישראל, על אחת כמה וכמה שיש בזה לאו מדברי קבלה "אל תטוש וגו'" ולא יועיל שום היתר בעולם.

(ט) מחללים בזה קדושת בית הכנסת, (ואף מי שיתפלל במקום אחר בהיתר) ועושים ממקום המקודש מקום המוכן לחטא ח"ו של הסתכלות בעריות ועוד כמה דברים, ולא יתכן במקום קבוץ להרבה אנשים בשהוי זמן ופנויים מעסקיהם, ואין להאריך, וזהו בזיון היותר גדול שאפשר.

(י) יש בזה משום עוון גזל, כי הרבה מהמנדבים - ואולי רובם ככולם - לבנין ביהכ"נ, הרי נתנו על בית הכנסת כשר עפ"י דין התורה ולפי דעת חכמים, וכוונתם לשם שמים להיות להם זכות במקום קדוש, ורצו לרומם ולפאר את בית השם, אבל אין ברצונם בשום אופן לשנות למקום שאסור להתפלל בו, ולא די שאין להם זכות, אלא שיש להם חלק במכשולים ולמזכרת עוון ח"ו, ובלי ספק שזהו לגמרי נגד דעתם ורצונם, וזהו גזל גמור על פי דין תורתנו הקדושה בין להחיים בין להמתים. ובפרט שהרבה גדולי הדור וביחוד

---

4. כיון שמנהג אבותינו מדור דור הי' לעשות מחיצה בגובה שאי אפשר לראות כל גוף האשה ואפילו הפנים שלה מי שעושה פחות מזה עובר משום אל תטוש תורת אמך. וכן מי שמתפלל שם מסתבא דעובר בלאו זה ועיין בגדר עולם המהפץ חיים זצ"ל פרק א' י"א וזה עוברת על דת יהודית (היינו מה שהנהיגו מעולם האומה הישראלית וקבלו על עצמן ליהרר בזה משום צניעות ודבר זה וכיוצא בזה הוא בכלל מה שאמר הכתוב אל תטוש תורת אמך). וכן בענין מחיצה של בית הכנסת המנהג בכלל ישראל מעולם הי' לעשות מחיצה כזו שאי אפשר לראות אפילו פנים של אשה - ואם אינם עושים כן עוברים על הלאו דאל תטוש תורת אמך, ומה שהי' נוהגים לעשות למעלה מקום לנשים (שקורין בלקאני) הי' גבוה מאד שהי' דבר קשה מאד לאנשים לראות פנים של אשה - ואפילו בבלקאני גבוה, הרבה היו נוהגין לעשות מחיצה שאי אפשר כלל לראות פנים של אשה.

חכמי אונגארן ומרן הגאון חתם סופר זצ"ל בראשם החרומו אפילו ליכנס בבית הכנסת בשינויים מהדין – ובודאי לא היו מתרצים ליתן אף פרוטה לזה, ואף מיעוט המנדבים ואף יחיד יכול לעכב בזה.

(יא) בודאי ישנם חברי בית הכנסת שירשו זכותם ומקומות מאבותיהם, ואחרי שרצון המורישים היה דוקא בבית הכנסת עפ"י דין כמו שהוכיחו מעשיהם, הרי חובה על היורשים מטעם מצוה לקיים דברי המת שלא לשנות בזה, מלבד חסרון במצות כבד את אביך וגוי, דמכבדו בחייו ומכבדו במותו.

(יב) עוד יש בכאן מצד דיני ממונות, אם יש מיעוט המעכבים שאינם רוצים לשנות, ואף שבכל הענינים הולכים אחר הרוב, אבל לא ביסוד הדבר שעליו נשתתפו ובודאי המיעוט יכול לעכב על פי דין. הגע עצמך שרוב חברי בית הכנסת יאמרו לעשות בית משחק האם נאמר לילך אחר הרוב, הרי נשתתפו אדעתא דבית הכנסת, ואף כל אחד משועבד להאחרים וזהו ביסוד השותפות. כן בזה – הרי נשתתפו אדעתא דביהכ"ס אורטודוקסי, וכל הרוצה לשנות ידו על התחתונה, וכמשנה דפאה (פ"ד מ"א) "אפילו צ"ט אומרים לחלק ואחד אומר לבוז, לזה שומעין שאמר כהלכה" ואם ישתמשו בכח הקאנסטיטושאן לשנות הרי זה גזל גמור.

(יג) ידוע דעבירה גוררת עבירה, והשינוי בענין תערובות גורר הרבה שינויים וקולות בענינים אחרים, כי הלא דרך ההנהגה בכלל של בתי כנסיות הללו היא אחרת לגמרי, גם שכל בן תורה וכל מי שנגע יראת שמים בלבויה הלא יתרחק כמטחוי קשת מביהכ"ס כזה, וירדו ח"ו ירידה אחר ירידה ואחריתה מי ישורנה, והמבין יזכור תקופת מנדלסון בברלין שהתחילו בדברים קלים מעין אלו וידוע למה שהגיעו.

(יד) בעיקר הדבר הלא יסוד התפלה וענינה שמפורש בכל מקום, שהיא שפיכת הנפש לפני השם יתברך והתקרבות אליו עד כדי התפשטות הגשמיות, כמבואר בברכות דף ל"ב ע"ב גבי חסידים הראשונים וגבי ר' עקיבא, ותפילות אבות תקנום (שם כ"ו ב'), וזוהי

ה. מפורש בדבריו דאפילו פעם אחת אסור להתפלל שם וצריך להרחיק עצמו מבית הכנסת זאת דאסור להתפלל שם והנוסעים לעירות שיש להן בית הכנסת עם מחיצות נמוכות אסור להתפלל שם וצריך להתפלל ביחידות – כיון דהמחיצה אין לה שיעור מחיצה הויא כמאן דליתא.

עבודה שתם אחד מגי העמודים שהעולם עומד עליהם, ועובד לשם ונקרא בזה עבד ה', וכידוע בשם הגר"א זצוק"ל על מאמר ר' יוחנן בן זכאי (שם ל"ד ע"ב) על רחבי"ד אני כשר לפני המלך, והוא כעבד לפני המלך, דשר הוא בתורה ועבד הוא בתפלה, ואף שריב"ז גדול ממנו דתורה עדיפא, אבל הוא מקורב יותר ויכול לפעול כעבד המשמש את האדון ונכנס בכל עת לפניו, וא"א להעתיק אף בערך טפה מן הים ממי"ש גדולי החכמים בזה, ואף שרחוקים אנו ממדרגה האמיתית של תפילה, אבל מ"מ הצורה צריכה להיות כמו שהוקבעה ע"י הקדמונים שתיתכן באיזו שעה נקודה אמיתית של תפילה, והרוצים לשנות בתערובת מראים בעצמם שמגשמים את התפלה ומהפכים ענין ביהכ"נ ומקום תפלה בכלל, וכל השגתם כאילו ענין התפלה הוא כשאר ענינים והנאות שלהם, ולא אחפוץ להאריך בזה מפני כבודן של ישראל.

(טו) מבואר בלקוטי תשובות חת"ס (סי' פ"ד פ"ו) ושם כמה תשובות גם של שאר גודלי הדור האוסרים' שום שינויים בענין ביהכ"נ ומבארים הכל עפ"י דין. גם החרים' אז כל גדולי הדור את ביהכ"נ בשינויים שרצו אז ושחידשו במשך הדורות. (וראה דבר פלא, כי הרעפארמער אף שהרחיקו ללכת בשינוייהם להשמיט מהתפילות עניני הגאולה ולהעמיד עוגב ועוד, מ"מ לא עלה על דעתם להתפלל בתערובת אנשים ונשים, כי גם הם הבינו שזה לא יתכן והכירו את זה לדבר בלתי הגון כלל, ובכל משך דברי הימים שלנו ובכל פזורינו בכל כנפות הארץ אין זכר שתתעורר שאלה כזו בשום קבוץ יהודי כללי).

והריני מודיע כי לא כתבתי רק מקצת מן המקצת מהטעמים והראיות לאסור, כי המכתב הגיעני באיחור גדול (כי נמצאתי בהישיבה בלייקוואוד), וגם טרידנא טובא ולא היי לי פנאי לסדר כראוי, גם

1. במה שכתב "שום שינויים" מפורש דאסור לעשות מחיצה כזו שיכול לראות פנים של נשים דזה הוי שינוי ממנהג בתי כנסיות שהיי מכבד בכלל ישראל דמנהג כלל ישראל היי מדורי דורות מיום נתינת התורה לעשות מחיצה כזו עד למעלה מראש של אשה באופן שאין יכולים אנשים לראות שום חלק מן האשה וכמובן גם פנים של האשה וגם שערות שלה.

הוצרכתי להשיב תיכף, אך גם במקצת ממה שכתוב כאן די שיתברר האיסור.

והנני פונה לכל חברי ביהכ"נ ולכל מי שהיכולת בידו שיחוסו על כבוד שמים ועל כבוד התורה ועל כבוד אבותינו מכל הדורות, שלא יניחו לשנות בזה כלום ולהרים יד נגד תורת משה ח"ו, וגם יחוסו בזה על נפשם ונפש בניהם, כי אם ישנו ח"ו, כל תפלותיהם בבית הכנסת כזה פגול הוא לא ירצה וגורם לדורות הבאים לסור מאחרי ד' לגמרי ח"ו. ואקוה ששארית ישראל לא יעשו עולה, ואף אלו שאין מבינים בעצמם הדבר הנה מחוייבים להאמין ולציית לחכמי ישראל מכל הדורות, ואף אם ח"ו ישאר הדבר אצל מי שהוא הרחוק מתורה ומרוחה, בספק - הנה ישקול צד ההפסד והשכר בשני הצדדים ולא יכנס ולא יכניס אחרים בספק סכנה כזו.

וכל המסייעים להעמיד הדת על תילה יתברכו בברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת וזכות הרבים תלוי בהם.
הכותב וחותם לכבוד התורה ולכבוד קדושת בית הכנסת.

סימן י"ג

ע"ד תקון גדול בשמחת בית השואבה

בעה"י ג' מקץ, כ"ד כסלו, תשכ"א.

כבוד ידי"נ הרב הגאון המפורסם כביר פעלים לתורה הקדושה מוהר"א שוחטוביץ שליט"א

אחד"ש כת"ר בידידות רבה. באתי במכתבי זה לקיים דברי לענות בקצור על מכתבו מלפני ר"ה, ועם כת"ר הסליחה על האיחור. בהערתו מדוע לא תקנו התקון בהקהל כמו בשמחת בית השואבה ידוע דרך הרמב"ם שמביא רק מה שהוזכר בגמ', ובמתניתין ובגמ' פ"ה דסוכה דף נ"א ע"ב הוזכר רק לענין בית השואבה שהיא תדירה, ולא הוצרך להזכיר מה דמוכח מדמיו מילתא למילתא. ובאמת פשוט הדבר, דהא התקון גדול היו עושין במוצאי יו"ט הראשון של חג, וגם זמן הקהל הוא ביום ההוא, ובהכרח דנעשה התקון במוצאי יו"ט הראשון כמו בכל השנה. וכו'.

אגב אעירי, שאין שום פלוגתא וחזרה בחיבור הרמב"ם (פ"ו מהלי יו"ט הלכ"א) לפיה"מ (סוכה נ"א, א) אם שלא "יתערבו" או לא יסתכלו דודאי הכל בכלל תערובות, ולא יראה הוא לאו מפורש בתורה, וליבא ועינא תרי סרסורי דחטא (ירושלמי ברכות פ"א הל"ה), ויעוין במרדכי פ"ב דסנהדרין (דף כ, ס"י תרפ"ד) בשם ראשונים דהחשש הוא מכח הסתכלות.

ואומר שלוי וברכת כטו"ס לידי"נ ולביתו וכימי קדם בימים ההם בזמן הזה יראנו הקב"ה נפלאות לחזוק ולקיום התורה והדת, מו"מ דו"ש כתר"ה באהבה.

אהרן קטלר

ז. מכל דברים אלו רואין מפורש ששיטתו שצריך לעשות מחיצה כזו שאין יכולין לראות שום חלק מן האשה וכמו שכתב המרדכי בפ"ב דסנהדרין "שלא יסתכלו" וזהו כוונת המחיצה להסיר הסתכלות בנשים.

לע"נ

ר' אליעזר אבא בן ר' זאב ליטוואק זצ"ל

נפטר ג' סיון תרצ"ו

מאת יוצאי חלציו

לע"נ

הרב יוסף בן ר' חיים דוד וונפסקי זצ"ל

נפטר כ"ה אייר תש"ס

לע״נ

הרב הגאון ר' משה
בן הרב הגאון ר' ראובן יודקאווסקי זצ״ל
נפטר י״ט מרחשון תשנ״ז

ולע״נ

אשתו הרבנית שרה יודקאווסקי ע״ה
בתו של הגאון ר' חיים מן זצ״ל
נפטרה י״ד אדר תשס״א

מאת יוצאי חלציהם

לע״נ

ר' משה אבנר
בן ר' יעקב שמואל גרינבוים ז״ל
נפטר כ״ו אב תשס״ב

מאת אשתו ובנו

לע"נ
יהושע זעליג בן ישראל הכהן
קעניגסבערג
 נפטר ערב פסח תשכ"ז

ולע"נ
חיים בן ישראל הכהן
קעניגסבערג
 נפטר ח' ניסן תשל"ב
 ת.נ.צ.ב.ה.

לע"נ
 האשה החשובה
מרת פריידא בת ר' אברהם ע"ה
 מאת בנה
רפאל ראסקין

ולע"נ
 האשה החשובה
מרת רחל בת ר' משה יוסף ע"ה
 נפטרה כ"ה תמוז תשס"ב
 מאת
רפאל ראסקין

לעי"נ

הורי היקרים

אבי מורי ר' ישעיהו בן ר' נחמן מערלינג ז"ל

נפטר כ"ה אדר ב' תשל"ו

אמי מורתי מרת שרה רחל ז"ל

בת ר' מנחם ברקוביץ מנאנאש

נפטרה י"ז ניסן תש"ן

מאת בנם

שמואל פינחס ישראל מערלינג

לעילוי נשמת

ר' שניאור זלמן ב"ר יצחק מתת"י ז"ל

נפטר ערב שבת, ד' סיון תנש"א

ולעילוי נשמת זוגתו

מרים בת ר' יצחק ביינעש ע"ה

נפטרה י"א טבת תשמ"ב

למשפחת שפירא

ע"י נכדם

אלי בריל

לז״נ נח בן הרב אברהם חיים
נפטר כ״ט כסלו תשל״ד

לז״נ מינדל בת ר׳ לוי
נפטרה ר״ח ניסן תשכ״ג

לז״נ ר׳ יעקב בן ר׳ דוב איינזידלער
נפטר כ״ז אדר ב׳ תשמ״ו

לז״נ מרת לאה בת ר׳ דוד איינזידלער
נפטרה כ״ט אב תשמ״ו

לז״נ הילד יצחק בן ר׳ ישראל צבי משה

לע״נ

ראובן משה בן אברהם הירש
Richard Malcolm Solow

נפטר ט״ז אב תשנ״ט

Donated by
Pinchas & Golda Solow

May my Father be a מליץ יושר
for his family and for כלל ישראל

לע"נ

ר' יוסף בן משה הלוי ראזענבערגער ז"ל

מיסד השעטנו לאבאראטארי

נפטר ז' חשון - תשנ"ז

וזוגתו מרים בת דוד ע"ה

נפטרה כ"ג תמוז תש"נ

לע"נ

מתתי' בן ילטי"א זושא הלוי

זעלמאן נ"י

לע"נ

ר' אברהם יוסף

בן ר' שמואל זוסמאן ז"ל

נפטר כ"ו תמוז תשס"ב

מאת בנו

ארי' צבי וואלענשיק